

Naistöoline ja talunaiasterahvas

ENSV
Töölise Atrak
S. M. K. K. K.

Karl Marxi nim. tehase tööline si S o h l o w a, Leningr. nõukogu liige

Iga naistöölise, iga koduse perenaise ja talunaisterahwa kohus on oma ajakirjast elawalft osa wõtta. Ainult siis on meie ajakiri eluwõimuline. Kirjutage kõigist ümbritsewatest ühiskondlistest nähtustest, kõigist puudustest ja ka wõitlustest. Kuulutage oma ajakirja kaudu sõda
 ◇◇◇◇◇◇◇◇ wanale elu-olule ja wõidelge uue elu-olu eest ◇◇◇◇◇◇◇◇

Raistüsimus „Rülmaja“ raamatuladus

Bebel A. Seltskonna jossialiseerimine. „Edu“, Pbrb., 1907. 123 lf 12°	— 50
Bentowin B. Kendeist, kes oma ihuga kauplewad. „Teadus“, Tln, 1909. 157 lf 8°	1,50
Blonina J. Kuidas ma nõutogude wõimtu laitsjaks sain. W. K. P. E. o. b., Dmsk., 1920. 15 lf 16°	— 05
Blonina J. Raistöölisel Internationaalis. Riigi kirj., Pbrb., 1921. 38 lf 8°	— 15
Cesjaare Madu. Kalal. Cesti töö. kom., Pbrb., 1919. 31 lf 8°	— 15
„ „ Kaudtee ääres. Cesti töö. kom., Pbrb., 1919. 15 lf 8°	— 10
„ „ Üle mädafoo. 47 lf 8°	— 15
Juhatuskiri maanaiste hulgas töötamijeks. W. K. P. ff. E. of., Pbrb., 1921. 19 lf 8°	— 10
Seefama. Siberi b Cesti jeltis., Dmsk., 1921. 7 lf 8°	— 05
Jõulu-soow „Die Neue Welt'ist“. „Mõte“, Tln, 1909. 8 lf 8°	— 05
Kaldgina A. Talunaisterahwa digused ja nõutogude kohus. „Rlw“, Eng, 1927. 16 lf 8°	— 10
Kiltshewski W. Mis naisterahwastel endi üle waja teada. „Mõte“, Tln, 1914. 32 lf 8°	— 20
Kollontai A. Perefond ja kommunistlik riik. W. K. P. E. of. kirj., Pbrb., 1920. 11 lf 8°	— 05
Krdlow S. Põllumajandus ja talunaisterahwas. „Rlw“, Eng, 1927. 32 lf 8°	— 20
Lenin W. Raistöölistest ja talunaisterahwastest. E. K. U., Eng, 1925. 32 lf 8°	— 15
Lilienbach J. Gewa I, II, III. „Mõte“, Tln, 1915/16. 42 + 7, 42, 48 lf 8° a	— 60
Lösch D. Maria Naatjaretissi. Wlj. 166 lf 8°	— 80
Men A. Kaswandit Linda. „Rlw“, Eng, 1927. 8 lf 8°	— 10
Moll A. dr. Papse sugelu. „Teadus“, Tln. 184 lf 8°	2.—
Mändmets J. Hingetarjane Römer. „Mõte“, Tln, 1917. 214 lf 8°	2,75
Raistööline rewolutsioonis. W. K. P. ff. E. of. kirj., Pbrb., 1921. 23 lf 8°	— 10
Rjuurina J. Ei ole rõhutud rahwaid E. N. W. Liibus. „Rlw“, Eng, 1927. 16 lf 8°	— 10
Peterson E. Piisi. Lilienbachi Rt, Tln, 1914. 63 lf 16°	— 30
Potrowskaja M. Suguliseft kaswatuseft ja enesefaswatuseft. Tln, 1914. 64 lf 8°	— 50
Raamat neile, kes oma lapsi armastawad. Kooliõp. waßt. abiandm. jeltisi kirj. Tln, 1911. 55 lf 8°	— 50
Regnault (Renjoo) J. Prostitutsioon. „Teadus“, Tln, 1908. 190 lf 8°	1,50
Saltölowist (jutustused). Komm. p. E. ff kirj., Pbrb., 1920. 32 lf 8°	— 10
Samoilowa K. Raistöölisel Wenemaa rewolutsioonis. W. K. P. ff. E. of., Pbrb., 1921. 15 lf 8°	— 05
Wiebig K. Warjupait. E. K. U., Eng, 1925. 32 lf 12°	— 35
„ „ Preiki Frejsholtzen. E. K. U., Eng, 1924. 32 lf 12°	— 35
Wasjutawa tööliste naine. E. K. U., Eng, 1925. 16 lf 12°	— 20
Wilenskaja M. 8 märts ja koolieelne kaswatus külas. E. K. U., Eng, 1926. 14 lf 12°	— 15

== Tellimiseaadres: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“. ==

2059

Nümme aastat

Nümme aastat Oktoobrirevolutsioonist, kümme aastat proletariaadi diktatuurat. Pika tee on teinud töölisklass selle aja kestel. Kerkiwad ajus lõputa read mälestusi kümneaastase tähtpäeva puhul.

Selle aastakümne jooksul oleme Talvepalee tormijookstust lähenenud tormijookstule kogu kapitalistilise ilma vastu. Ja see tormijookst avaldub meie sotsialistilise majanduse hoogsa kasvus, avaldub Lääne proletariaadi revolutsioonilise liikumise järjekindlas suurenemises.

Sellest 10-aastasest tormijookstust ei võta osa mitte ainult meestöölistes vaid ka naistes, naistöölistes, needsamad naistöölistes, kellel enne revolutsiooni polnud pea mingisuguseid õiguseid, kellede töötasu vabrikutes ja tehastes oli vähem meeste omast ja keda rõhus kahelordne ike — riikline ja elu-oluline.

Juba ammu enne 1917. a. Oktoobrit hakkas meie kommunistiline partei naistöölisti enda ümber koondama, neid organiseerima. Kuid veale weebruarirevolutsiooni, kui meie enamlaste partei Peterburi komitee Nšehsinsklaja loosis asus, lasus naistööliste organiseerimine peaasjalikult Weera Slutskaja¹ ja Samoilowa õladel.

Suure maemaga õnnestas neil leida ükfituid naiskommunisti, kes endi üldtööl aega võisid näpistada et teha hulgalist organiseerimistööd töötavate naiste seas.

Ükfitutes tehastes ja vabrikutes korraldati lühikesi miitinguid, kus naistöölistele selgitati, miks vaja sõdida Nõukogude võimu eest.

Selle töö taqajärjed avaldusid varsti. Juba juulikuupäivil, eriti aga Peterburi naistööliste esimisel konverentsil, mis oktoobris korraldati ja kus sm. Leenini

juure saatkond waliti nõudega, et nõukogud riigivõimu oma kätte võtaks, juba siis ütlesid naistöölistes, et nad Nõukogude võimu eest valmis on võitlema ja surema.

Ka punakaardi sanitaarsalkade organiseerimises ja sidemepidamises weebruari- ja oktoobrirevolutsioonide päivil tegid naistöölistes suure töö ära.

Peale oktoobrikuu riigipöõret aga võttis naistööline kodanluse ja ta käsitute vastu võitlemisest agaralt osa.

Enda esimistel elupäewadel tuli Nõukogude võimul kokkupõrgata ametnikkude teenijate sabotaashiga igasugustes asutustes. Ja siis olid naistöölistes need, kes saboteerijate asemel tööle asusid, et jatkata tööd ametiasutustes, mis meie noorele riigile hädatarvilised.

Töö ja võitlustingimised nihutasid eesplaanile naistööliste aktiivi soetamise ja selle kasvutamise, ning Petrograadi komitee naistööliste agitatsiooni ja propaganda komisjon (ehk naistööliste sektsioon, nagu teda hiljem nimetati) ei suutnud ükfi enam seda laialulatuslist ülesannet täita, sellepärast tekkisid raioonikomiteedes wastawad sektsioonid.

Nende sektsioonide tööks oli peaasjalikult parteitute naistööliste koosolekute korraldamine.

Ettewõtetes ja tehastes sel ajal erilisi naiste organisaatorisi ei olnud ning kogu tööd sel alal tegid ükfitud ettewõtetes olevad naiskommunistid, keda aga tihti ühest kohast teise paigutati, mis tööd muidugi palju raskendas ja takistas.

1919. a. maikuuks peetud II-se naistööliste konverentsi hüüdsõnaks oli: „Naistöölistes wäerinnale minejate asemel nõukogude asutustesse tööle.“

Raioonide naistöölistes hakkasid naistööliste aktiivi korraldama; aktivistid said

¹ Weera Slutskaja sai surma Gatshina all Kerenski pealetungimise ajal.

naissektsoonide liigeteks ja neid saadeti alalisele tööle nõukogu osakondadesse, haigemajasid, söögimajasid ja lastekodusid rewideerima jne. Oma tööst andsid naissektsoonide liikmed aru oma tehase naistöölilistele. Naistöölisi naissektsoonide liikmeid oli sel ajal 2571 inimest, kuna 175 inimest töötasid tehastes ja wabrikutes naistööliliste organisaatoritena.

Kõige hädaohhtikumal filmapilgul, mil Zudeenitsh juba Pulkowo kõrgustikule lähenes, muutusid naissektsoonid wõitlusstaapideks ning sektsoonide liigete arv suurenes alataja, — naistöölised olid walmis andma kogu enda jõu linnakaitseks.

Ugas raioonis tekkisid naistööliliste wäesalgad, kes jagunesid ükfituteks komandodeks, nagu sibe-, kuulipilduja-, pommitheitja-, sapööri-, sanitaar- ning riwitu. Neis wäesalkades oli umbes paartuhat naistöölilist, kellede seast alataja rühmi wäerinnale saadeti. Nii saadeti sanitaarideks 800 naistöölilist, 150 inimest saadeti taktistehitajateks ning ka 7. armee erilisesse osakonda saadeti naistöölisi, kuna Wasfili-jaare raioon wäerinnale saatis 120 naistöölilist, kes püssiga hästi töötada oskasid. Araminejate ajemele tulid wäesalkadesse uued.

Sajad ning tuhanded naistöölised olid tööl wäerinna seljataguse kindlustamisel. Nii oli üksi Wiiburi raioonis 1200 naistöölilist kaewikuid kaewamas, kuna teised punawäele pesu ja riideid õmblegid.

Ühisel jõul päästeti Leeningraad. Tulid rahulifemad ajad ning algas plaanikindel töö, et wõitluspäiwil tekinud naisaktiivi alalhoida ja seda suurendada.

Peale naistööliliste III konverentsi (detsembris 1919. a.) muutusid sektsoonide büroode, ettemõtete naisorganisaatorite ning sektsooni liigete üldkoosolekud enam-wähem järjekindlateks.

Naissektsoonide liikmeid oli sel ajal 16 680 inimest ja naisorganisaatorisi — 252.

Nii tehti tööd linnas, kuna maal talunaisterahwaste organiseerisebõ algas alles 1920. a., mil asutati naistööliliste ja talunaisterahwaste osakond.

Kõigepealt korraldati 68 naistöölilisele kahepädalalisele kursusele ning kursuselõpetajad läksid maale waldadesse talunaisterahwaste organisaatoriteks.

Sellest ajast peale algab töö talunaisterahwaste seas, kes ise igati agaralt püüawad Nõukogude wõimu aidata likvideerida nälga ja majanduslisi raskusi, mida tefitanud aastaid kestnud wõitlus. Nii aitasid talunaisterahwad koolidele puid saagida, muretseda toidunaineid ja korjata raha lastekodudele jne.

Naisdelegaatisi waliti Leeningraadis esimest korda 1920. a. jaanuaris 1015 in. Nad töötasid praktikantidena mitmesugustes asutustes ja organisatsioonides. Delegaadid aja lõpul (3 kuud) saadeti neist alalisele tööle 50 in.

Nii tegutsesid naistöölised alal ühelt poolt delegaadid ja teiselt poolt naissektsoonid. Nii delegaadid kui ka naissektsoonide liikmed töötasid praktikantidena, tegid uurimistööd ja saadeti lõpuks asutustesse alalisele tööle.

Vääne wäerinna nädalast, kui punawägi Poolaga sõdis, wõtsid naissektsoonid ja nende kaudu ka wabrikute ja tehaste naistöölised kõige aktiivsemalt osa, — üle kahe tuhande naistöölise oli tegewuses laatsaretide puhastamisel, pesu paikamisel ja õmblemisel, haigetele raamatute ja lehtede lugemisel, samuti ka laatsaretide alalisel hoolsal rewideerimisel ja nende järgimaatamisel.

Sedasama tööd tehti ka lastekodudes, koolides ja ühiskondlikes söögimajades. Ugalpool aitasid naistöölised Nõukogude wõimu wõidelda waenlasega, korraldada lõhutud majandust, kaotada nälga, külma.

Sajad ja tuhanded Peterburi naistöölilised läksid tootluswäerinnale. Et nad

ostasid läheneda talunaisterahwale, temaga ümberkäia, jutustada talle suurlinnade näljast ning wiletsusest, sellest kuidas punawägi nälginult ja paljalt peab wõitlema waenlastega, kuidas lapsed kannatavad külma ja tühja kõhtu, — saawutasid naistöölised palju suuremaid tagajärgi kui ükski toitluswäesalk.

Siis, kui juba seljataga kõige raskem aeg, mis nõudis kogu maa jõu äärmist pingutust, asus Nõukogude wõim lahendamata muid küsimusi ja nimelt majanduslikki.

Ka naistöölised ning talunaisterahwaste osakond korraldas enda töö wastawalt sellele ülesandele, kaswatades püsiwaid wõitlejaid majanduslikule wäerinnale.

Aastate kestel, mil meie wõinud teha rahulist ehitustööd, on suurenenud nais-

tööliste hulk tööstuses, on kaswanud nende aktiivsus ametiühjustes, nõukogudes, ühistegevuses. Samati suureneb nende arv ka parteis. 1918. a. oli Leeningraadi organisatsioonis 354 naistöölisi, 1927. a. 19 759 ehk 20% meie parteiorganisatsiooni liigete üldarwust,

Revolutsioon wõitluses naistöölisi, kaotas nende õigluste, tegi neid iseseiswateks, ja nüüd pole enam mingi ime näha naistöölisi meie asutustes ja organisatsioonides, isegi punaste direktorite kohtadel meie kiitõustuse ettemõtetes.

Oktoobrirewolutsiooni esimisel aastakümnel on naistöölised wõitnud endile kindla koha sotsialistliku riigi ehitajate ridades. Sellepärast on nad walwsad kaitsma sotsialistlikku riiki, wõitlema Oktoobri wõitude eest.

M. S h i t k i n a

Oktoobrirewolutsioon ja kapitalistlike maade naistöölised

Esimised rõõmsad teated proletariaadi wõidust Wenemaal paniwad kapitalistlike riikide naistöölised südameid kiiremine tujukama lootuses, et neilegi lähedal aeg, mil nad pääsewad kurnajate iftest.

Hoolimata alalistest laimu ja walewalingust, millega kodanline ajakirjandus Nõukogude-Wabariiki püüab määrada, on esimisel töörahwa riigil kapitalistlike maade proletarlaste seas siiski suur poolehoid.

Kodanlike maade teadlik naistöoline peab Nõukogude-Võitu oma tõsiseks kodumaaks, kelle rõõmusid ja muresid ta läbi elab, nagu puutusid need teda ennast. Ta teab, et meie kaotus majanduslikel ehk muul wäerinnal tähendaks tagurkuse wõimu kaswu, kurnamise suurenemist ning töölisklassi rõhujate tugewenemist kõigis kodanlikes maades.

Sellepärast jälgib ta ühes kogu ilma töölisega erkalt igat meie sammu, igat enda rõhujate tegewust, et tarwilisel silmapilgul, kui tagurlus meid kähkistada tahab, wähele astuda ja teda seda tegemast takistada.

1918. aastal, kui Saksa imperialismus noort Nõukogude-Wabariiki surmuts tallata tahtis, korraldasid Austria sõjawäeriete wabrikute naistöölised selle wasta protestistreigi.

Kui Poola 1920. a. Nõukogude-Wenemaale wasta sõda algas ja kui suurriigid läbi Austria sõjamoona tahtsid wõedada, siis ei lastnud Austria töölised ja naistöölised seda tawa teostada.

Lord Curzoni ultimaatumil ajal ei saanud Inglise walitsus oma rõõwplaane teostada, sest Inglise töörahwa kindel nõudmine Nõukogude-Wabariiki rahule jätta, takistatas ta sõjahimu.

Nüüd, kui kogu kodanline maailm, kellele meie sotsialistliku majanduse kiire kasw enam unerahu ei anna, jälle kõigest jõust meie wasta sõda ettewalmistab, ütlevad Inglise, Saksa, Prantsuse ja teiste maade naistöölised rohkearwulistel demonstratsioonidel, koosolekutel ja miitingutel oma walitsustele: „Käed S. N. W.-Võidu küljest!”

Uhel Saksa naistöliste-kommunistide viimasel koosolekul kuulbusid muuseas järgmised sisukad sõnad: „Viimaseaja sündmused näitavad et üheskoos Inglismaaga kogu kodanline maailm end Nõukogude-Wabariikide-Viidu vastu sõjajalale seab, mis ühtlasi on ka pealetunaimise märgiks kogu ilma töölistklassile. Wene tööliste saatus on ka meie saatus.“

Nõukogude-Wenema sotsialistlike majanduse kiire kasu, kui ka töölistklassi seisukorra halvenemine Lääne-Groovas suurendasid eriti viimaste kuude kestel S. N. W.-Viidu mõju välismaade proletariaadi silmis, mis avaldub itka tihemine ilmutates delegatsioonides, kes oma filmaga tahawad näha, kuidas Nõukogude-Viidu töörahwas

raudse kindluse ja püsivusega ning wankumata usuga iseenda jõusse wõidab suuri raskusi sotsialistlike majanduse ehitamises, nii ilmarewolutsiiooni lähenemisele kaasa aidates.

Reis delegatsioonides oli ka naistölisti. Mullu sügisel käis S. N. W.-Viidus Saksa naistöliste delegatsioon. Ja kui delegaadid olid tutvunenud meie edujamudega majanduslikel alal, tööliste ainelise seisukorra paranemisega wõrreldes ennewolutsiiooniategsega, naise ja mehe täielise ühediqslusega, muutusid need delegatsiooni liikmed, sots.-demokraadid ja parteitud, kes senini S. N. W.-Viidu vastu waenulised olnud, proletaarste riigi ustawateks sõpradeks.

S. Klementi ja Niineberg

faks agaramat noorjoo ja naistöliste liikumise tegelast arreteeriti 8. mail 1922. a. ja paigutati Tallinna eeluurimise wangimajasse.

1923. a. märtsikuus mõisteti sõjaringkonna kohtu poolt Niineberg 10 a. ja Klementi 6 a. ja 8 kuuks sunnitööle. Sama aasta 8. mail õbl põgenesid neljandalt korralt, kongist, lae alla müürisse tehtud augu kaudu ära, naridele jättes kartsu puntrad, milledele juuksed külge oli kleebitud, et wahid nende põgenemist nii pea ei märkaks.

5. juunil wõeti neid Kopli rannas kinni, kus nad mootorpaadiga Kroonlinna sõita tahtsid ja sealt edasi Leeningraadi. Wabariigi walitsus määras iga põgeneja pea pealt 100.000 marka sellele, kes neid üles annab. Paadimees Must, kes kaitsepolitseiist rohkem lootis saama kui põgenejate käest, andis nende põgenemise üle kaitsepolitseile teada, kes neile oma paadiga wasta sõitis ja uueste wangistas. Jälle talutati feltkilijed kaitsepolitseiist ja kriminaalosalonnast läbi eeluurimise wangimajasse tagasi, kus neid 7 päewaks kartsja pandi.

Augustikuus saadeti põgenejatest Niineberg ja Morgenson Waska, Klementi ja Pruul Wõrusse. Kuid Klementi ei jätnud põgene-

mise plaani maha. Uueste kartsja-karistus ja 1924. a. weebruarikuul saadeti ta Tallinna eeluurimise wangimajasse tagasi. 28. weebruaril oli ta sõjaringkonna kohtus 1922. a. 1. mai lõne pärast. Märtsi kuus saadeti ta Pärnu wangimajasse, kus ta esimesel päewal kobe kartsja pandi, kuhu wett oli wakatud ja wee peale paar lauda fillats pandud selleks, et wang pikalt ei saaks heita.

Pärnu wangimajas pani S. Klementi jälle põgenemise kätte toime, mis äpardas ja mille pärast 7 päewa kartsias istus ning peale seda Tallinna eeluurimise wangimajasse tagasi saadeti. Seal ei tahtud teda wasta wõtta ning saadeti Paide, sealt paari kuu pärast Tartu. Tartust edasi Walga naisjunnitööliste wangimajasse. 1926. a. algul Tallinna eeluurimise wangimajasse kahelordsete trellide taha. Seal istub praegu S. Niinebergiga.

S. Klementi ja Niineberg kes wabaduses olles agaralt töölistiliikumiseft osa wõtsid langetsid oma mõtlusmeele pärast ka türmis wõimude wiha alla. Sellest olenewad need lõpmata talutamised ühest wangimajast teise, kartsjast kartsja ja muud kartula-riigi „kassawtusnormid“.

Unette Kuusl

Õdit see, mida nad siin läbielanud ja tunnud, awalub selgelt kõigi delegatsioonide liikmete poolt allakirjutatud kirjas S. N. W.-Liidu töötawatele naistele, milles muuseas räägitakse:

„Endi tänu võime awalbada ainult ühel viisil ja nimelt nii, et kogu endi energia pühendame selleks, et Saksamaa töörahwast S. N. W.-Liidu saatust ja käekäitu waatataks nagu iseenda oma, et nad kohanlust ei laseks tulla segama S. N. W.-Liidu sotsialistlikku ehitustööd.“

Sadadel koosolekul, miitingutel ja demonstratsioonidel on kostnud need sõnad nende suust, kes iseenda filmaga on näinud esimese töörahvariigi majanduslike tugevuse suurenemist. Ja need sõnad on õhutatav hääle kogu ilma töörahwale, et see igal filmipilgul walmis oleks kaitsma seda esimest tööväe riiki, ilmarewolutsiooni tugipunkti, kui teda imperialistide poolt hädaoht ähwardab.

S. N. W.-Liidu kangelaselik võitlus wirutab ja waimustab ka kapitalistlike maade tööliisi võitlusele oma furnajatega.

Särjekindlalt kasvab kogu ilma proletariaadi osawõtt revolutsioonilisest võitlusest. Wiimase aasta kestel oleme naistöolist tihuti näinud võitlewa proletariaadi eesrinnas. Tähtsamad sarnased momendid on tekstiilitööstuse naistöoliste streik Pasaifikis (P.-Ameerika Ühisriikides), Inglise sõetööliste streik ja alalised streigipühked Itaalias, milledest naistöolised agaramad osawõtjad, hoolimata fasshistlike walitjuse surwetest.

Ka idamaade naistöolised ja talunaised tõstavad mäslulippu, nõudes endi inimõiguste tunnistamist.

Neid suuri wilumusi, mis Ü. N. (e) P. naiste seas töötamise alal on, uuriwad täpselt teiste maade kommunistlike parteid, püüdes nende najal korraldada töötawate naiste organisserimist oma maades. Saksamaal töötawad praegu juba palju naisdelegaatide koosolekut 335 osawõtjaga. Teisestgi maades on naisdelegaatide koosolekuid korraldatud.

Wiimaste aastate kestel on kapitalistlikes maades loodud rohke naiste ajakirjandus, millest naised ise agara kaastööga osa wõtawad, walgustades kõiki endi muresid ja nõudmisi.

Naistöoliste ja talunaiste hulkade kodanlike ajakirjanduse wale ja laimu mõju alt wabastamises ja nende ühendamisest kommunistlike Internatsionaali punase wõitlusliku alla mängib tähtsat osa sibe ja läbitäimine S. N. W.-Liidu ja kapitalistlike maade töötawate naiste wahel.

Samasuguse huwi ja põnewusega nagu piiritagused õed meie tegewust filmas peawad jälgime meie, S. N. W.-Liidu naistöolised ja talunaised, teisel pool traataedu võitlewate naiste tegewust, kogu proletariaadi võitluseläitu.

Oma kirjades räägime neile mitte ainult endi võitudest, waid ka raskustest, mis meie töös ette tuleb, õhutades neid endi eeskujuga, endi kõikumata usuga võitluse wõidukasse lõppu, samasugusele ennastalgawale tegewusele, võitlusele kommunismuse eest.

See rahwuswaheline sibe aitab luua kogu töörahwa ühisi wäerinda, kaswatada naistöolist revolutsioonilise internatsionalismuse waimus ja tõwendada wennalikku sibet ning rahwuswahelist solidaarsust kõigi maade töötawate naiste wahel. B.

Maakaitse

Naistöoline ja talunaisterahwas sotsialistlike isamaa kaitse

„Proletaarsed naised ei jäe ükskõikseteks pealtwaatajateks kui hästi sõjariistus kodanlus halwasti sõjariistus wõi sõjariistuta tööliisi mahalaskma hakkab. Nad haarawad sõjariistad kätte nagu 1871. aastal.“

Lenin.

Kapitalistlikud riigid, Inglismaaga eesotsas, walmistawad endid kallale tungima Nõukogude-Liidu peale. Nõukogude-Liit ajab rahupoliitikat, kuid ühes sellega

peawad tööliised ja talupojad walmis olema, kui peaksid waenlased peale tungima. Sotsialistlike isamaa kaitse on meie kõigi asi ja igaüks meist peab siin

aktiivselt kaasa aitama. Naistöolistel ja talunaisterahwastel on wilumusi selleks juba kodusõja päiwilt, isegi ilmasõjas olid nad sunnitud tapatalgu otstarbeks töötama. Kodusõjas oli meil kaunis hulk naisseitsilisi, kes püss käes ennast-salgawalt wõitlesid. Peale selle oli meil palju naissanitaare, õdesid ja arstisid, naised töötasid sõjawäe ametiasutustes, ladudes, transpordil ja mujal. Ka poliit-tööl oli hulk naisseitsilisi. Siis kandis aga naiste osawõtmine juhuslist laadi, teiseks oli ta wõrdlemisi naistehulgaga liiga wäikene. Tulewikusõjas peame endid

paremini organiseerima sotsialistlise isamaa kaitseks ja juba nüüd ettewalmis-tusetööd selleks tegema.

Kõigepealt peame teadma seda, et sõjas üksinda tähtis ei ole wäeliin, waid ka seljatagune. Mida kindlam ja orga-niseeritum wiimane, seda tugewam eesliin.

Esimeseks tingimiseks seljataguse kindlustusel on see, et meie tööstus ja põllumajandus niisama wõi enam valmistussuuteline oleks kui enne. Naistel tuleb valmistada end wabrikus ja põllul, ühiskondlistes ja nõukogu asu-

*Sl Matsel, parem laskja haridusmaja laskeringis
(naiste grupes 1. kohal, üldgrupes 2. kohal)*

tustes meeste aset täitma, kes sõjariist käes wõitlewad. Sel teel anname wäeliinile palju elawat jõudu lisaks, mis muidu seljataga kinni oleks. Juba tsaariwalitsus tarwitas sõjaaastatel määratud naiste tööjõudu sõjatarbetehastes.

Kui meie töö mõttes end walmistame meeste aset täitma kõige mitmekesematel aladel, siis ei saa meie ka lahti ütelda niisugusest tegewusest, mis otseteed sõjaga on seotud. Uuema-aja sõda on niisugune wõitluswiis, kus wäeliin ja seljatagune üksteisest määratu kaugel. Praeguse tehnika juures tungib waenlane sügawale seljataha, püüdes seda lõhkuda ja hirmusegadust sünnitada, tema agendid püüawad häwitada meie tagawarasid, asutusi, teed rikkuda, nad laotawad igasuguseid kuulujutte laiali ja teewad otseteed salakuulamistööd. Siin wõib töölis- ja talunaisterahwas jällegi palju teha seljataguse kindlustuseks. Meie peame õppima sõjariistadega ümberkäima, et kaitsta ja walwata ladusid, teed, posti ja muid asutusi. Me peame oskama gaaside eest end ja teisi warjata, peame oskama haawatutele abi anda. Me peame wõitlema igasuguse hirmusegaduse wasta, selgitama asjaolu, walwama selle järele, et meie warustus ei saaks lõhutud tarwitajate

hirmusegaduse läbi, kes ruttawad end kindlustama tarbeainetega aastate jaoks ja sellega harilikku turu elu halwawad. Me peame oskama waikida, et sõjosaladusi wälja ei lobise, sest waenlane saadab oma agentide parwe luurama ja iga üleliigne sõna wõib meile kahju tuua. Me peame oskama sõjariistu tarwitada lõpuks selleks, et kui waja on, ka püss käes wõi kuulipildujaga waenlase pealetungimist tagasi lüüa. Seda nägime rewolutsioonilise Petrogradi kaittsel 1919. a. oktoobrikuul, kus kõik linna töötawad naised kaitsest osawõtsid ja suur hulk neist sõjariistad käes linna kaitseksid.

Ka wäeliinil kuigi otsekohe wõitluses ei olda on palju tööd. See on sanitaar-ala, warustus, administratiiwtegewus, poliithariduse- ja kultuuratöö. Seda tööd wõiwad naised teatawa ettewalmistuse juures niisama hästi teha kui mehed.

Ettewalmistustööd tuleb hakata wiibimata tegema. Sõjaringides rohkem naiste osawõttu, erilised kursused luua naiste ettewalmistamiseks wäeliinil, tööstuslikes, ühiskondlikes ja administratiiwliinis naiste ettewalmistamine. Sotsialistilise isamaa kaitse on kogu töörahwa asi ja seda organiseeritud jõudu ei suuda murda ükski kõdunew imperialistide jõud.

Selma Jänes

Ilukirjandus

Kuues naine

(Lõpp)

II

Hassuk-bei maja asus jõe kaldal ja oli uhkem ning korralikum terwes aulas. Punane plekkkatus, mis palawatel suwepäewadel otse hõõgas ja telliskiwi korstent waatasid kõrgilt ja üleolewalt alla naabrite peale. Lagunenud katustega ja witsadest põimitud suitsutorudega onnid paistsid armetutena ja wiltsatena oma uhke üleaedse kõrwal.

Hassuki majast paremat kätt asus mosshee selle ukse wasta hiigla puu, mille alumiste okste peale olid laudad säetud. Sealt laudadelt hüüdis mulla

iga õhtu, enne päikese loojaminemist usklikka palwele.

Päike jõudis juba poolelti mägede taha pugeda, kui Agara raudkonksu õlale wõttis ja põllult kodupoole hakkas minema.

Palaw päike oli kõrwetanud ja wäsitanud, ning nüüd tundus õhtune jahedus pehmena, paitawana.

Agara waatles mõttes aulat ja kodu ruttawaid naisi, kuna lõpuks ta pilk mullal peatuma jäi, kes parajaste redelit mööda üles laudadele ronis. Ta pikas mantlis kogu liikus waewalt märgatawalt,

kuna pikk walge habe redeli pulkaside puudutas. Mulla oli wana. Kui wana, seda ei teadnud wist öieti keegi, kuid ta nägu oli täis tuhandeid kortsusi ja samm oli lühike ning nõrk. Agarale tuli meelde, kuidas siis, kui ta wahest ühes teistega kuhugile läks, kõik ta järel tasasel tigusammul liikusid.

Noored, kellel igawaks läks, jäid siis kaugele maha, et täiel sammul ehk pooljookstes jälle järele jõuda. Kuid mõõda ei tohtinud temast ükski minna ja seda ei sõendanud ka kõige julgemadki poisid proowida.

Miks küll mullast mõõda ei tohi minna, selle üle polnud Agara iialgi mõtelnud ja täna, kui tal see mõte tõusis, ei suutnud ta muud wastust anda, kui et nii on seadus. Jah, nii oli seadus ja seda tuli täita.

Mulla laulaw hää peletas mõtted ja Agara astus sammu kiirendades kodu poole. Ukse ligidal paterdas talle wäike Hassuk, Hassuk-bei ja Agara järeltulija wasta.

— Kus sa nii kaua olid, mulla juba hüüab, päris wäike Hassuk käsa ema kaela ümber põimides. Agara ei wastanud midagi, wõttis lapse sülle ja astus majasse, et paluda enda ja oma lapse eest.

Nii kadusid aulas päew-päewa järele ja warsti tuli jälle noorekuu aeg.

Agara kes enne rahulik oli olnud ja otsustamise päewast-päewa edasi lükkas, nagu oodates, et see isegi kuidagi laheneb, muutus nüüd rahutuks ja ärewaks. Mis pidi ta Damurile wastama?

Seal, istudes mehe kõrwal ja kuulates selle juttu uuest elust, ei paistnud otsustamine kuigi raskena, kuid siin üksi oma mõtetega, tundis ta nagu jõuetust. Oleks tahtnud et keegi oleks wägiwaldselt purustanud need sidemed mis teda siin kinni hoiawad ja siis oleks ta tagasi waatamata siit ära ruttanud. Ta töötas põllul, kuulas Hassuk-bei käratsemist ja üleolewat tooni, kui see rääkis auala „wäikestega“, kes tulid laenama kas raha ehk leiba.

Waatles waskplekiga ilustatud kastisi, kus hoidis Hassuk oma naiste ehtasju ja kuni laeni ulatawat patjade ja waipade wirnu. Palju oli siin Agaragi näputööd ja nõelapisteid, kuid weel roh-

kem teiste naiste tööd, kes elasid siin majas juba palju aastaid enne Agarat. Siis tuli talle meelde maja kus elas lapsena. Seal oli ainult kaks, raudplekiga löödud wana, pooltühja puukasti ja tekkide ning patjade wirna polnud olemaski. Isa magas sama burka peal, millega ta päewal käis ja ema ning laste woodi oli kõwa ja lagunenu.

Ema oli siis heameele pärast nutnud ja isa rõõmestanud, kui Hassuk-bei oli tulnud ja teda omale naiseks wõtnud.

Oli ju teda wõetud ilma kaasawarata ja makstud weel rikkalikku hindagi. Eks see olnud õnn, mida keegi uneski polnud aimanud ega lootnud. Kuid Agarale polnudki see õnn ja praegugi ei seo teda Hassuki maja rikkus, waid wanad põlised seadused ja wiisid.

Isa neaks teda ja ema peidaks häbi pärast silmad rätiku sisse, et neil on nii alatu tütar, kuna Hassuki wihal piiri poleks.

Iga päew mitu korda mõtles ta sellest ja iga kord tulid uuesti kahtlused ja kartused. Wahest juba otsustas ta, et ei lähegi määratud ajal, kui Damur teda ootab, wahest otsustas ta minna ja ütelda et ta ei tule. Ei, ka seda ta ei ütle. Midagi walusat tunneb rinnas selle wastuse juures. Aga kui siiski minna ja algada uut elu seal teinepool mägesi? Liig ilusad ja meelitawad paistawad need mõtted, olla Damuriga seltsis uues aulas, et Agara neid jätta oleks suutnud. Mida ligemale jõudis määratud aeg, seda kindlamini tundis ta, et läheb siiski Damuriga kokkusaamisele.

Imelik, nüüd püüdis ta salaja pealt kuulata oma mehe ja kooliõpetaja jutujutamisi, kuna ta enne kõrwad rätikusse peitis. Palju jäi talle nende jutust arusaamatuks, kuid see mida ta mõistis, kõlas nii Damuri sõnade sarnaselt, et ta hinge kinni pidades kõrwa wasta ust surus, et tabada iga wiimastki sõna.

Meeste jutt läks wahest ägedaks, peaaegu karjumiseks ja Agara kartis juba riidu.

Waidlus lõpes sellega, et Hassuk-bei keelas oma wastasele tulla ta majasse. See keeld jäi ainult keeluks, sest warsti otsis Hassuk oma wastase ise üles, et jatkata lõppemata waielust. Ta oli har-

junud, et kõik ta sõnu wastuwaidlemata usuwad ja selle nooremehe kangekaelsus wihastas teda, kuid ühtlasi sundis omia wastast ka austama ja Hassuk otsustas mitte enne lõpetada kui teine on lõõdud, lõõdud lõpulikult.

Noor kooliõpetaja oli elanud suurtes linnades ja kaasa toonud mõtted, mida Hassuk-bei nimetas esiwanemate seaduste ja usu ärasalgamiseks.

Agarale aga andsid uud waielused otsustuswõimet, kahtlusi ja kartusi kaotada aidates.

— Wiimaks polegi see nii suur kuri-tegu, kui ta jätab Hassuki maja ja läheb ära sinna teine poole mägesi, mõtles ta iseeneses, kuulnud sõnu ja mõtteid meele-tuletades. Hassukist püüdis ta wõimalikult kõrwale hoida ja mehe liginemisel waldas teda iseäralik wastikuse tunne, mida ta asjata püüdis maha suruda.

Tundus nagu läheneks midagi lõpule, ainult tunnistada ei taha endale, et see nii on. Mõte siit ära minna, polnud enam uus ega wõeras. See oli walminud nädalate ja päewade kaupa, ning nõudis nüüd endale ikka rohkem ja rohkem elu õigust. Siis aga, kui jõudis noore-kuu esimine kesknädal, ootas Agara kuni maja wagusaks jäi ja libises siis kassisammul majast, et kaduda pimedusse. Jalad astusid kergelt ja südagi ei kloppinud nii rahutult kui esimine kord, kus ta nagu püüdis rinnast wälja hüpata. Ainult paar korda jäi ta seisatama, sest kuuldus kui oleks keegi maja uksest käinud. See oli wist kõrwa pete, sest ümberringi walitses waikus, kui oleks terwe mägestik surnud. Tunnid lendasid lennul, kuulates Damuri westlust.

— Jutusta weel, jutusta, palus naine, kui mees waikis. Oli kahju purustada seda unistuste kangast, mida ta kudunud mehe jutu kestel.

— Mida weel jutustada, tule ja waata ise, wastas mees tasa, waewalt kuuldawalt.

Naine waikis. Waikis ja ootas ka mees. Tähed aga sädelesid nagu pilgutaks häbelik plika silmi, kui teda kaua wahitakse.

Järsku kummardas naine mehe poole, nii et juuksed selle palet puudutasid ja

sosistas midagi palawalt ja rutates sellele kõrwa ja enne kui mees midagi wastata jõudis, hüppas ta üles ja kadus pimedusse põõsaste warju.

Mees hüppas talle paar sammu järele ja jäi siis pool arusaamatult, pool kohkunult seisma. Wähehaawal ilmus naeratus ta tõmmule näole, kui tulid meelde naise nutulised ja katkendiliseltsosistatud sõnad.

Naine ruttas pooljookstes kodupoole, rinnas iseäraline heli, nagu oleks wiimase wõimaluseni pingutatud keel katkenud. Meelekohtades ja kõrwas sumises, nagu mesilased pereheitmisel.

Waewalt sai Agara majasse kaduda, kui põõsastest ka Hassuk-bei tume kogu ilmus ja kadus kuulmatult oma tupp.

III

Ämaruse tulek päästis Agara sellest hirmust ja ärewusest, mis teda terwe päewa palawikuna piinas. Talle paistis, et kõik ta näost näewad neid mõtteid ja kahtlusi, mida ta kaotada ei suutnud.

Külmad ja terawad Hassuk-bei pilgud otse kui läbistaksid ussidena ta meelekohad ja naiste sosistamine ning naer kostis pilkawalt ja wõikjalt.

Tundus nagu teaks kõik ta öösisest käigust ja loeks ta kawatsusi ning mõtteid.

Nüüd, pool pimedas toas istudes tuli rahu ja wäsimus. Teda waldas tuim ükskõiksus, peaaegu hoolimatus. Mõtted uitasid kuskil kaugel, ilma kindla sihita ja eesmärgita. Wähe aawal kustus eha ja lühike widewik andis ööle ruumi.

Laps magas rahulikult, wäike suu pool lahti ja õrn tõmmukas pea oli padjasse wajunud. Last waadates ärkasid uueste tunded ja soowid. Süda hakkas järsku kiireste ja ägedalt kloppima, nagu tahaks ta purustada teda ümbritsewat rinna kasti.

Mõtted kui oleks köidikutest wabastatud ja tormasid nüüd hüpeldes üle mägede ja orgude. Polnud jõudu neid pidada ega taltsutada.

Ümberringi tundus tühjus ja hinges helises ainus soow — oleks see kõik juba mööda.

Oli wist üle poole öö, kui Agara woodi äärelt tõusis, weel silmapilgu magawat last waatles ja siis teda tasakeste äratama kakkas.

Pool masinlikult pani ta unise lapse riide, kes kordas, — magada tahan, ema, ja juba wajuski peakene ema käe najale, kuna silmad, kõigest pingutustest hoolimata lahti ei püsinud. Alles siis kui Agara märja rätikuga ta nägu pühkis, sai wäike mees unest wõitu, ning naeratas emale wasta, ulatades unise suu selle huultele.

— Kas tuled emaga kaasa, wäike Hassuk?

— Tulen, ja wäiksed soojad käed muljusid ema palgeid. Alles hulga aja pärast tuli wist weel midagi meele.

— Aga kuhu me lähme, pime on?

— Ole tasa nüüd ja lähme waikselt, sosistas Agara sõrme suule pannes, märgiks et rääkida ega küsida ei tohi.

Wäike kummardas oma pea natuke ettepoole ja silmad otsisid pimeduses waikimise põhjust.

Weel silmapilgu seisis naine nagu kaheldes kesk tuba, ja awas siis tasa, kuid otsustawalt akna, kuulas hinge kinnipidades. Wist ei tabanud kõrw midagi kahtlast, sest kiireste astus ta tagasi, mässis lapsele tekki ümber ja tõstis selle akna ääre toolile, kuna ise aknast wälja libises. Hassuk waatas arusaamatult ema tegewust, hoides isegi hingamise tagasi ja siis kui see käed talle wasta ulatas, surus end tugewalt ema wasta, nii et läbi riiete tundus kiire ja rahutu südame tuksumine.

Õõ oli pehme ja soe. Miljonisilmaline taewas lamas kui hiigla kaar üle oru ja näis toetawat mägede harjadele, mis paistsid wasta tähtis taewast sakilised, nagu oleks keegi hiiglane nad wägiwaldselt pooleks rebinud ja pealmise osa kuhugile kõrgele tõstnud.

Õue wäraw nagises tasa, kui Agara selle awas ja kastessesse aeda astus. Jõe hall weepind, mis painduwat, woolawat jääd meele tuletas, paistis nüüd läikiwana mustawate kallaste wahelt.

— Kas me kaugele lähme, sosistas wäike Hassuk, kui nad jõest üle jõudsid ja ema ta sülest maha teerajale pani.

— Jah, kaugele, teine poole mägesi, wastas naine tasa lõõtsutades ja rätikut peast ära lükates. — Lähme nüüd!

Hassuk sibas oma wäikeste jalga-dega märke tõuswal teerajal, kõwaste ema käest kinni hoides, kes kasteses rohust teekõrwal sammus.

Keegi hüüdis tasa põõsaste warjult ja järgmisel pilgul seisis Damur nende kõrwal.

Naine wõpatas ja Hassuk surus end hirmunult ema wasta.

— Sa tulid siiski! Mees suudles kaua ja palawalt naist ja waatas siis last. Naine ootas hinge pidades, uuri-des mehe nägu, mis paistis tähtede walgel sügaw tõsisena.

Sis ilmus waewalt märgataw naeratus ta näole ja last otse ema näe juure tõstes, tunnistas ta teda weel terawalt ja suudles siis lapse musti läiki-waid silmi.

— Nüüd on ta meie laps, sosistas ta naeratades naisele.

— Sa wäike mees saad juba maast-madalast peale wabadust näha.

Wäike Hassuk waatas küsiwalt ema poole ja kui see naeratas, tõmbas ka oma suukese naerule.

— Damur, sosistas naine mehe kätt wõttes, — sa saad teda ikka armastama?

— Kahtled sa siis selle juures, küsis mees, naisele otse silmi waa-dates.

— Ei, ei! Aga ma kartsin siiski, mõtlesin...

— Ta on ju sinu laps, wastas mees naeratades. — Aga nüüd peame rut-tama, et enne sillast üle jõuda kui aula ärkab.

Mees kadus põõsastesse, et mõne minuti järele hobustega tagasi ilmuda.

Ida kaar löi waewalt märgawalt kahwatama ja siis ilmus sinna häbelik õrn puna, mis järjest julgemaks ja heledamaks läks.

Tee wiis loogeldes ja ringisi tehes ikka kõrgemale. Mägi oli kaunis järsk ja hobused astusid ettewaatlikult, et mitte komistada.

Pahemat kätt mägede harjad hõogusid, nagu oleks seal keegi hiigla

ääsi lootsunud ja tähed kadusid koidu walges roosasse hämarusesse.

Sõideti vaikides, naine ees, mees lapsega järel.

Oli juba kaunis walge kui ülekäiguni jõuti. Suured kalju mürakad matsid tee kinni ja siin tuli hobuste seljast maha astuda.

— Wõta sa laps, ma pean hobuseid aitama, rääkis mees, magama uinunud last ema kätte andes. See aga ei maganudki nii raskete ja awas silmad.

— Emal on raske, Hassuk käib ise. Agara wõttis lapse kae ja nad ronisid siis kalju pankade wahelt tasakeste ülespoole, kuna Damur hobustega kaugeti ringi tuli.

Tee oli wilets ja tuli iga paarikümne sammu järele puhata. Ülewal mäeharjal puhus kerge tuul, paitas naise õhetawat nägu ja mängis lahtiste juukstega.

Jäi weel paarsada sammu mäe harjani, kui esimised päikese kiired kõrgemaid mäeharju suudlesiwad. Ikka madalamale wajus hämaruse wõõ, mida päike kui taganawat waenlast taga ajas. Praegu wõttis ta mäeharja, järgmisel silmapilgul langeb ta kiirte wiht juba teisele, siis kolmandale, wärwides kalju tipud punakas kollasteks.

Tulejad peatasid hingeldades mäe harjal ja naine lükkas otsale tikkuwaid juukseid tagasi, kui esimene päikese kiir ta otsale langes.

— Päike tõusis üles! kilkas wäike Hassuk ema otsa ja juukste peale waadates.

— Kui ilus! hüüdis naine särawal silmil.

— Siin on piir, seletas mees. — Siit edasi algawad meie asunduse karjamaad, ja seal, näed kaugel künka jalal asub meie kodu. Kas näed, walged puumajad!

Naine waatas sinna poole, kuhu mees näitas, kätt päikese poole silmade ette tõstes.

— Seal, roheliste puude salga keskel?

— Seal!

Wäike Hassuk tõusis kikiwarwule ja tõstis pea nii kõrgele kui wähegi sai, kuid uut küla mäe jalal ta siiski ei näinud.

Kerged suitsupilwed tõusid aeglaselt wärskesse hommiku õhku, oli wist neilgi nõrgises korstnas kitsas ja pime.

Mees aitas hobuseid järsumast kohast alla, kuna naine end aeglaselt ümber pööras ja mõttes tagasi waatas orgu, kust nad praegu lahkusid, et ei enam millalgi tagasi tulla. Sinna jäid ta lapsepõli ja kuus abielu aastat kuuenda naisena.

Aulat siia ei paistnud, sest sinna oru põhju jõuab päike hulga aega hiljem, siis kui legendiku küla ju ammu päikese kallistusi jagab.

Järsku kiljatas naine pool tasa ja ja sunbunult, kui oleks keegi ta kõri kinni nõõrinud, ja wahtis siis pärani silmil teele, kust nad praegu tulnud. Siis kahmas ta lapse ja tormas kalju äärele, sinna, kust Damur hobuseid alla aitas.

— Mis juhtus? . . .

— Hassuk . . . sosistas naine hirmunult ta poole waadates. Damur haaras püssi järele, kuna naine hirmunud last kalju äärele pani ja siis alla hobuste poole püüdis pöörata.

Teiselt poolt mäe harja ilmus Hassuk-bei uhke kogu päikese kiirtesse.

— Libu, kõlas wihane kähisew hää, mis kuuldus wõõrana ja õudsena.

Naine ulatas käed lapse järele et teda kaljult maha tõsta, kuna laps omad käed ema kaela poole sirutas. Damur hüppas wandudes kaljule, kui päikese kiirtes wälkus sädelew juga, millele järgnes lapse hele, walus karjatus.

Kõlas pauk, mis kummekordselt orgudest wasta kajas ja weerewate kiwide pragin, millesse segasid Damuri sajatused.

Soe punane weri imbus naise kätte, kes kiwinenult lapse kustuwatesse silmadesse wahtis, ja nõrgus sealt paljale kaljule. Mäe harjal hõljus wäike walge suitsupilw, kuid pikkamisi kadus seegi.

Mees kumardas vaikides lapse kohale ja tõmbas selle seljast wälja laia hõbepeaga noa, mille otsast langesid heledad piisad tilka järele kaljule kogunud punasele lohukesele lisaks.

All künka jalal walendasid majad puude sülest ja ülewal mäel segas end päikese kuld kiir kaljusse imbuwa werega.

P. Roigas

OKTOOBER

Üle linnade, suitsunud korstnade,
 Üle külade, kehwade tarede,
 Läbi metsade, mägede, maa —
 Kajab vali hüüd korraga:

Töö seisma!... Kinni vabrikud.
 Las puhkavad ka padrikud.
 Oktoober jõudnud rajale. —
 Ta välguks terve ilmale.

Töörahas oma võidupühal
 Kätt võidulippul siruta.
 Ja kapitalil võimsal vihal
 Sa võitluspommi viruta.

HELLE KOCHBERG

Naistöoline revolutsioon

(Seltsiliste mälestused)

Kümme aastat oleme rühkinud, kümme aastat päewast-päewa tööl olnud küll lõhkudes wana, küll ehitades uut, luues wankumatut alusmüüri paremale ühiskonnale.

Käidud teele Oktoobrirewolutsiooni 10-dal aastapäewal pilku tagasiheites tulewad meele üksikud juhtumised ja silmapilgud, mis läbielatud nende aastate wältel. Palju on neid juhtumisi ja mitmesuguseid. Wõimata jutustada neid kõiki, wõimata isegi walida nende seast iseloomulikumaid, sest ühewõrra peitub neis kõigis, ka wäiksemateski asjakestes, seda kangelaselikkust ja kindlat usku enda ettewõtte kordaminekusse, mida nii ohtralt on awaldanud N. L. proletariaat esimese töörahwariigi ehitamises, ühewõrra hästi peegeldawad nad kõik läbielatud ajajärke.

.... 1919. a. Judeenitsh lähenes Petrogradile. Kõik, kes wähegi suutsid, läksid waenlasele wasta. Naistöölisedki ei jäänud meestest maha. Ei ole kerge hinnata nende töö tähtsust wäerinna seljataga, punawäe warustamises riietega ja muude tarbetega, — nii suur oli see.

Kui walgekaartlased linnale lähenesid, wõis Petrogradi uulitsatel näha igasuguseid härrakesi ja prouakesi, kes endi rõõmu sugugi warjata ei püüdnud. Neil päewil ühel hommikul tööle rutates (Moika 13) tuli mulle wasta wana proua, pidas mu kinni ning hakkas rõõmust läikiwal näol seletama, et warsti olla wennad siin, et warsti neid päästetakse

enamlaste käest jne. Minu wastus oli lühike ja järsk, nii et prouake hoopis ära ehmatas ja wiimaks kogeles, et tema olla ka punane ja nii edasi.

Warsti alustasime pealetungimist, lõime puruks Judeenitshi wäed ja Petrograd oli päästetud ähwardawast hädaohust. Wanaeit aga ei saanud ega saagi oma „kallid wendi“ näha.

.... Kroonlinna mäss 1921. a. Kaselle mahasurumises mängisid naistöölised suurt osa. Nüüd olid aga neil juba palju suuremad wilumused wõitluseks, mis mitmeaastase kodusõja tagajärg, ja ka organiseeritud olid naistöölised nüüd juba paremini kui Judeenitshi päiwil.

Mässu ajal wõis kesklinna raiooni naisosakonnas hommikust õhtuni, isegi öösel, näha elawat tegewust, — tulid ja läksid inimesed, edasi-tagasi ruttasid naistöölised ülesandeid saama ja saadud ülesandeid täitma; kes läks wahipostile, kes kuhugile korrapidajaks, kes wäeliinile jne. Ning kõik nende peale pandud kohustused täitsid naistöölised saja protsendi wõrra; ühtki tööst kõrwalehoidmist ei olnud, küll nõuti aga tihtigi rohkem tööd, rohkem ülesandeid, et peadtõstwale waenlasele otsustawat hoopida. Ja see hoop anti, ning naistöoline oli üks neist, kes esimestes ridades kontrerewolutsiooni wasta wõitles.

Nüüd on naistöölise peaülesanne õppimine, et osata ehitada sotsialistlist majandust, sotsialistlist riiki. Kuid õppi-

mise ja töö ajal ei tohi ta unustada, et meid kodanlaste poolt iga silmapilk hädaoht varitseb, mille wasta, kui tarwis, wäljaastuma peame. Sellekski on waja teadmisi.

Nii siis, õppige ehitama oma riiki, õppige seda riiki ka kaitsma!

Juuli Aren

Mälestused Oktoobri päiwilt Mosk-wast

Mäletan wäljaastumise eelõhtut. Moskwaajõetagusel raioonis oli koosolek, kus wäljaastumise küsimus lõpulikult otsustati. Hilja õhtul sõidan koju. Teadmine, et ees suured sündmused seisawad, ülendab meeleolu. Kui kauged ja wõerad on mulle sel õhtul mind ümbritsewad inimesed, kes oma igapäewaste wäikeste asjakeste eest muretsewad, niisama nagu see oli eila, kahe, kolme päewa eest... Tramwais kutsub keegi paks proua teist omasugust homseks oma juurde nimepäewa pirukat sööma. Kodanline preili edwistab kellegi noor-sandiga. Tramwaisse jookseb ajalehemüüja. Kõik nagu igapäew...

Teisel hommikul aga tundub juba õhus äikest. Sellest päewast saadik ei tulnud mina enam 7—8 päewa jooksul kodu. Wara hommikul tõttasin kohe Moskwaajõetagusesse raiooni, kus ma sel ajal töötasin. Wõitlus oli juba alanud. Krimmi silla juures seisab junkrute walwesalk. Olen hiljaks jäänud... Nad peatawad mind. Nõuawad läbilaske luba. Näitan neile kõrgemate naiskursuste õpilase tunnistust. Junkrud pehmentawad tooni, arwawad, et on oma, olid ju 1917. aastal, proletariaadi ridades wõitlemas ainult üksikud üliõpilased. Junkrud hoiatawad mind, et ma mitte sillast üle ei läheks, seal pool silda olla punakaardlased, kes mind wõida kinni pidada, sõnadega haawata, ehk isegi wangistada. Jään aga oma arwamise juurde kindlaks. Ütlen, et elan seal pool jõge, pean koju peasema, sest kuhugile mujale minna ei ole. Wiimaks, lasewad nad mind minu enese wastutuse peale minna. Süda põksub rõõmu pärast... Kiirelt sammun üle silla. Seal seisawad juba meie eelwahid — punakaardlased. Näitan raiooni läbilaske luba.

Lähen takistamata edasi. Junkrud, kes minu üleminekut jälgiwad on segaduses. Silman esimesi kaitsekraawisi. Warsti on Kaluga plats, sealt paistab wasta mulle nii tuntud Moskwaajõetagusel raiooni tööliste ja soldatite saadikute nõukogu maja, kahekordne, madalate tubadega, endise teemaja ruum — nüüd meie raiooni sõjastaap.

Juba koguwad esimesed sõjariistus tööliste salgad. Nende seas ka mõned meie eestlastest seltsimehed — Isak, Kuldwere, Müülmann ja Ottender.

Esimised salgad saadetakse sõjaliinile — „Krimmi frondile“, Krimmi silla juurde, kust ma alles praegu läbi tulin. Juba kostawad esimesed paugud ja peagi läheb laskmine ikka ägedamaks ja ägedamaks.

Esimised päewad olid rasked. Oli palju ohwrid. Töölistel ei olnud siis veel sõjateadmisi, ega kogemusi, mõned isegi wõtsid esimest korda püssi kätte. Aga oli waimustust, palju rewolutsioonilist tuld! Mõnedel puudus isegi kõige lihtsam sõjaline wilumus, näiteks, esimestel päewadel oli palju niisuguseid juhtumisi, et punakaardlane, kaitsekraawist waenlast põmmutades ise uudishimulikult püsti tõusis, et waadata, keda tema kuul tabas. Junkrud kasutasid muidugi seda meie punakaardlaste wilumatust, selle tagajärjel oli meil esimesel päewal rinnast ja kõhust raskeid ja surmawalt haawatuid.

Teisel wõi kolmandamal päewal, täpselt ei mäleta, ilmusid meie staapi juba päris õppinud sõjamehed — soldatid, keda Kerenski ajal enamlusele kaasatundmise pärast Dwinski linnast Moskwa Butörka wangimajasse oli toodud. Meie wabastasime neid juba esimese ülestõusmise päewal. „Dwintsoid“ tõid meile sõjameheliku wäerinna meeleolu ja kuju. Wõitluse liinilt puhkusel olles mängisid nad lõõtsapilli, laulsid lustilikka sõjameeste laulusi, andsid töölistele igasugusi sõjalisi õpetusi ja praktilisi näpunäiteid.

Töö, mida mina staabis ühes teiste naisseltsilistega tegin, oli wäike. Organiseerisime ja töötasime staabi toitluspunktis. Minuga ühes töötas seal veel üks eestlane seltsiline Erna Höörmann-Müülmann, praegu Moskwas Hamowniku

raionis partei komitee naisorganisaator ja Moskwa nõukogu liige.

Palju ilusaid ja ärewaid silmapilke sai neil päivil läbielada. Ööd olid täitsa uneta — ei olnud kohta ega aega, ei olnud ka tahtmist magada, nii oli kõik pinewil. Mõned peensused on juba nagu ununenud, kuid üldse on kõik meeles — nagu oleks see alles minewal aastal olnud. Iseäranis sügawa mulje jättis minule see suur rewolutsiooniline üksmeelsus ja waimustus, mis meie seas walitses. Peaaegu terve nädal toitsime wõitlusesalkasid ainult musta leiwa ja teega ja sedagi ei olnud alati niipalju, kui tarwis oleks olnud, kuid terve selle wõitluse kestwusel ei olnud ühtegi nuriinat kuulda, ühtegi toorest sõna! Ja milline rewolutsiooniline suurmeelsus! Sarnane on ainult proletariaadile omane. Mäletan, peale rahutegemist, peale meie wõitu kogusime kõik staabis wiibiwad seltsilised kokku ja ss Olminski ja Woolin, wanad enamlased, pidasid meile wõidu kõnesi ja lõpuks kutsusid üles wõitjaid wõidetutega suuremeelsed olema s. t. nendega, kes meie käes wangis olid.

Kui suur wahe wõitjate proletaarlaste ja kodanliste wõitjate wahel! Rewolutsiooni ajalugu alates Pariisi kommuunast ja lõpetades wiimse proletaarse ülestõusuga Eestis ja nüüd hiljuti Austrias näitab meile, kui werine ja metsik on kodanlus-wõitja.

Mul on weel meeles üks minu käik sõjategewuse ajal meie staabist Presna raiooni. Üks meie seltsimees, sõjasalkade organiseerija, oli kadunud ja mulle tehti ülesandeks teda ülesleida. Oletati, et ta haawatult kodus lamab. Sõjalise tege- wuse pärast ei saanud otseteed minna, tuli peaaegu ümber terve linna minna. Sellel teekäigul sattusin mitukorda rist- tule alla. Ma ei mäleta mitmes wõitluse päew see oli, igatahes nädala lõpul. Mäletan, et terve eelmine öö oli Presna raionis wahetpidamata suurtüki mürin, mis waikis ainult mõneks tunniks, hommikul aga algas uus, weel ägedam suur- tüki laskmine.

Ma ei unusta kunagi seda hommikut. Wara, linna serwal tühjad uulitsad, üm- berringi nagu kõik surnud. Taewa ser- wal õredad õrn-punased pilwed. Jahe...

Suurtüki mürin, mis ikka ägedamaks läheb. Ma kiirustan sammu. Mul on ülendatud meeoleu. Tunnen, et selle suurtüki mürina taga wariseb kokku wana ilm ja algab uus ilusam ajajärk inimesesoo arenemise käigus.

See tunne täidab rinda määratu rõõ- muga ja paneb unustama silmapilgu hädaohtu.

Oli, kui kuuleks ma ilusat, wõidu- rikkast muusikat.

Meie kõikide soov täna Suure Ok- toobri rewolutsiooni kümnendal aasta- päewal on, et see wõidurikka Oktoobri- rewolutsiooni muusika kiiremalt kõlaks üle terve ilma.

Sonni Allermann

Wõitlus naisõiguslaste liiduga

(1917)

Peale 1917. a. weebruarirewolut- siooni hakkawad kodanlised proudad suure õhinaga tööle, et oma ümber koondada laiu töotawate naiste hulkasi. Tõmbeabinõuks oli naistele üheõigus- luse hüüdsõna, organisatsiooniliseks wormiks naisõiguslaste liit (liiga).

Tallinnas oli 1917. a. kewadel liidul suur poolehoid, sest seni poliitilisest elust omas suures enamuses kõrwal seisnud naine arwas, et liidu kaudu ta tõesti kõigist hädadest ja kitsikustest wälja peaseb. Meil enamlastel tuli tõ- siselt tööle hakata, et teatawate naiste hulkadele kodanlaste pettust selgitada ja neid organiseerida.

Meil oli abiks tegelik elu. Soldatite naised ootasid mehi koju, kuid kodan- line walitsus ei mõtelnudki sõda lõpe- tada, naistöölisi lasti hulgawiisi lahti, kodanline linnawalitsus ei korraldanud toitusolusid. Si A. Tischleri eestwõttel kasutasime igat miitingut, igat naiste koosolekut, uulitsawaielusi ja sabasid selgistusetööks. Peagi kogus meie ümber aktiiv agaramatest naistest. Astusime liidu ja naiseltsi liikmeteks ja sünni- tasime nende koosolekutel prouadele meelehärma.

Äge klassiwõitlus naiste keskel tuli nähtawale Tallinna linnawalimistel. Proua Tellmann ja komp. esines oma naisõiguslaste nimekirjaga, üleskutsudes kõiki Tallinna naisi oma poolt hääletama.

Et rohkem tähelepanekut enese peale pöörata, panid liidu eestwõtjad endid ühel pühapäewal rahwuslistesse riidesse ja korraldasid naistele jalutuskäigu linna taha, kus siis oma programmiga esineda kawatseti.

Meie kogusime oma aktiivi kokku ja läksime ka. Prouade agitatsioonile seadsime oma wasta. See tegi neile hirmsat wiha, unustati wiisakus ja lasti jämedaid sõnu lendu. Kuid jalutuskäik „grünesse“ oli prouadel rikutud.

Weel ägedam wõitlus oli ühel walmiseelsel naiskoosolekul pritsimajas. Kõik kodanluseprouade koorekiht oli platsis. Läksime meie ka. Kodanline staap istus esikohtadel, proletaarne osa tagapool. Linda Jürmann (kirjanik Ed. Wilde naine) rääkis üldistest naiste huwidest ja nende kaitsmisest Tallinna linnawalitsuses. Tema järele astus üles sl Tischler, kes hoiatas naisi prouade pettuse eest ja kutsus üles töörahwa — enamlaste nimekirja nr 1 poolt hääletama. Jürmann ei kannatanud seda wälja, hüppas tooli peale sl Tischleri ette, et oma suure koguga kõnelejat koosolejate eest warjata ja hakkas pudikeel midagi rääkima. Sl Tischler aga hüppas laua peale ja rääkis kõlawal häälel edasi. Prouad nähes, et nad kõneleja suud sulguda ei saa, tormasid seltsilise kallale. Meie ei wiitnud ka aega ja tõttasime appi. Nüüd läks klassiwõitlus õieti lahti. Ei saanud nuumatud prouad ja preilid naistöoliste rusikatele wasta ja „rõhuwa enamusega“ oli wõit meie. Prouad lahkusid sõimates saalist, suurem kogu jäi alles. Nüüd läks koosoleku juhatus meie kätte ja ühel häälel otsustasid Tallinna töötawad naised hääletada kõik nimekirja nr 1, enamlaste nimekirja poolt.

Kodanline naisteliit kaotas aga ikka enam ja enam hoolehoiu, kuni ta wiimaks üle wõtsime ja ta tegewuse lõpetasime.

Selma Jänes

9. jaanuar 1918. a. Moskwas

See oli sel ajal kui wähehlased ja es-erid omas wõimetus wihas enamlaste edu üle igatsugu kontrrewolutsioonilise elemendiga ühinesid, et surmawaid

hoope anda noorele töölis-talurahwa walitsusele ja tema ettewõtetele. Kui nad nägid, et nende kihutusel enam tööliste seas mõju ei olnud, otsustasid nad aktiivselt tegutsema hakata. Üks niisugune „aktiivne“ päew oli 9. jaanuar 1918. a., kui Moskwa tööliste ja sõjawäe demonstratsioonid Punasele platsile seda päewa mälestama läksid.

Ka meie Moskwa Eesti tööliste klubi läks demonstratsioonile.

Oli kena talwe ilm. Meeleolu kõigil hea. Laulud kõlasid ühemeelselt. Rahwast oli palju. Pikkamisi liikus rong. Nii jõudsimme Punasele platsile. Plats oli kui inimeste meri, kus punased lipud aina lainetasid. Algame laulu: „Te su-ri-te wõit-lu-ses...“

Äkitselt: Põmm, põmm, trra-ta-ta...

— Mis wõis juhtuda? Kes laseb?

Komando: Kõhuli lasta! Mitte pead üles tõsta!

Meie kõrwal on auto kuulipritsiga, see ragiseb kui hull. Igal pool laskmine. Tahan waadata mis sünnib. Tõmban läki-läki kõwemine pähe (nagu kaitseks see kuulide eest!). Näen — kõik roomawad kõhuli edasi. Üks meie seltsimeestest ütleb: Roomame trotuaari poole!

Juba jõuamegi kõnniteele, seal tõuseme käpukile. Waatame ümber. Näe, meie seltsilised: E. ja K. Mühlmannid, Fridolinid, Laurits ja teised — kõik wigastuseta. Oleme rõõmsad et õnnelikult pääsenud. Aga seal, kust meie ära roomasime, seal lamab üks Wene seltsimees — weri niriseb mööda palet alla...

Paugud on ikka weel ägedad. Kõik tormawad edasi...

Meie tahame ühest hoowiwarawast sisse pääseda, kuid see on lukustatud. Terwe mass rõhub warawale ja jõuga murtake ta lahti. Kõik woolawad maja hoowi.

Jällegi koguwad meie seltsimehed kokku. Aga lipp puudub — lipp on wõitluswäljalejäänud. Sinna jäi ka minu wend ja sm Laurits.

Natukese aja pärast ilmuwad nad lipuga:

— Hurra, meie lipp on käes!

Paugud lähewad arwemaks. Meie kogume jällegi lipu alla ja marsime klubisse tagasi.

Õhtul korraldasime klubis miitingu. Selgus, et seda prowokatsioonilist laskmist organiseerisid ühes kontrrewolutsionääridega ka parempoolsed es-erid.

Laskmine algas märguandmisega ühel ajal. Lasti „Metropoli“ wõerastemaja ja teiste majade akendest, kus olid kuulipritsid üles seatud.

Nii langesid omas meeletumas wihas need endised „rahwapeastjad“ ja kaotasid igasuguse ideelise aluse.

Selma Kirsch

Judeenitsh Petrograadi ees

Oktoober 1919. a. Nälg. Lähewad külmad ja kütewaterjaali puudus.

Käin wabrikus tööl, saan $\frac{1}{2}$ naela leiba päewas. Missugune suur palk! Paljud on kadedad selle üle.

Mul on wäiksed lapsed, neil kõhud tühjad. Ma lähen wabrikusse ja nad jääwad üksi kodu...

Ajad on rahutud — Judeenitsh tungib Petrograadi peale. Minu mees wõetakse sõjawäkke, ma jään lastega üksi.

Igal pool on ärewus. Uulitsal, trammis ja isegi wabrikus on kuulda kõiksugu oletusi ja ähwardusi „punaste“ kohta: „Las tulla walged, siis olete kõik wõllas!“ — „Teist rewolutsiooni aastapäewa ei saa teie enam pühitada!“

Meie wäärinnal läheb elu ikka raskemaks. Judeenitsh juba Pulkowajuures. Juba on laskmistki kuulda. Laskmine läheb kord-korralt ikka kõwemaks. Ligowo poolt on kuulda kuulipritside täristamist. Laewadelt lastakse suurtükkidest. Linn on kui suur sõjalaager. Kontrrewolutsiooniline element rõõmustab: „Kui tulewad walged, siis saame leiba, saia, suhkurt“... Selle peale waatamata et ise suures hirmus olen, püüan ma küima werd alal hoida.

Petrograadi töölised lähewad wäeliinile... 23. oktoobril pannakse walgete pealetungimine seisma. Nad põgenewad niisama kiirelt nagu nad peale tungisid. Kontrrewolutsioonilise ele-

mendi rõõm on kadunud. Nad peawad jälle oma tühje kõhtusid kartuli koortega ja wobla kalaga täitma.

Jõudis teine rewolutsiooni aastapäew ja töölised pühitsesid oma püha weel suurema rõõmuga. Ärawõidetud raskused kaswatasid julgust ja usku oma wõimu sisse.

Minna Ronk

Siis kui punased ja walged Tartu maakonnas waheldusid

Tartu maakonnas, W. wallas. Mõni nädal enne jõulu, kui Eesti walged ja Soome lühunikud seal tegutsesid.

Ühel puhkepäewa hommikul, kui „ristiinimesed“ kiriku tõttasid, nägid nad kiriku postidel lendlehti. Paljud seisatasid et lugeda neid, kuid kellegil ei õlnud julgust lendlehti maha kiskuda. Seal tuli üks „hallparun“, tõmbas lehed maha, kirus punaseid ja nimetas seal juures minu mehe ja sm R. nime. Kahtlus langes nende peale, sest et nemad wahete-wahel Tallinna sõitsid, kust lendlehed pärit olid.

Selsamal õöl tuldi meie juure läbiotsimisele. Kui kaitseliitlased ukse taga olid, peitsid mehed ennast kartulikeldri. Rewolwriga oli mul püsti häda — kuhugi ei osanud teda panna. Wiimaks pistsin ta seaküna alla. Lendlehti ära peita ei tulnud mul aga meelegi. Suure toimetamise juures olid nad kapi otsast maha kukkunud. Oi seda hirmu, mis siis tundsin kui hiljem läbiotsimise ajal seda tähele panin. Kaitseliitlasi aga ei huwitanud need asjad, mis jalge all wedesid. Nad otsisid kõrwalistest kohtadest, kuid nad ei leidnud midagi.

Sellest ajast peale olid meie mehed sunnitud metsas elama, kuhu lapsed neile teatud kohta toidu järele wiisid. Wahest käisid nad ka öösel kodus. Ehk küll järelwalwe wali oli, sai siiski minu mees kord sellega hakkama, et ta naabri popsil aitas ühel õöl sea ära tappa.

Just enne jõulu tulid punased. Korraga muutus kehwikute meeelolu. Nad hakkasid nagu elama. Pühade aeg toimetamise W. seltsimajas pidu. Tahtsime seal ka „Internatsionaali“ laulda, kuid puudusid noodid. Kooliõpetaja kir-

jutas minu laulu järele noodid ja kõster õpetas laulma. Pidul kandsime „Internatsionaali“ suure waimustusega ette.

See oli kehwikutel suur waimustuse aeg, ja kui punastel taganeda tuli, olid W. walla ümbruskonna kehwikud, 130 meest, endid organiseerinud ja ühinesid punakaardiga. Ka minu mees ja sm R. läksid punastega. Mina jäin wäikeste lastega maha.

Paar päewa oli wagane elu, sest et walged ei julenud endid näidata. Kuid siis tulid tagakiusamise ajad.

Õpetaja Treimanni näitamisel wõeti kinni walla tuetuskomitee liige sm P. Aresteerimise juures öeldi lastele et isa ära tapetakse. Lapsed ehmatasid, jäid haigeks ja surid. Naine jäi selle tagajärel põdema. Kui õpetajalt sm P. saatusse järele päriti, ütles ta: „Egas meie teda tühja tapa, aga meie laseme nii kaua istuda, kuni ta walgeks pleegib.“

Meie majas käidi tihti läbiotsimas. Otsiti minu meest ja sm R. Läbiotsimised olid nii põhjalikud, et isegi kartulid torgiti kartulikeldris püssitikkudega pudruks.

Ühte läbiotsimist mäletan ma hästi. Öösel kella 2 ajal koputatakse uksele. Perenaise küsimuse peale palutakse wäljast teed juhatada X. mõisa poole. Perenaine juhatab, kuid ust ei awa. Läheb umbes 20 minutit mööda kui jälle koputatakse. Mehed ütlewad et nad teed ei leidwat ja paluwad neid sisse lasta. Meie ei lase. Wiimaks ütlewad nad et nad kaitseliitlased olla ja nõuawad sisselaskmist. Kuid kohaliku komandandi poolt, ühe rööwtöö tagajärjel, oli wali käsk antud, öösel mitte kedagi majasse lasta, ükskõik kes ka sisselaskmist ei nõua. Meie kasutasime seda määrust. Ustele tegime barrikaadid laudadest, toolidest ja kõiksugu kolist ette. Poisikesed pugesisid hirmuga parsile õlgede sisse. Wanaema istus woodi äärel käed risti ja palus: „Oi taiwa essäkene, päästa meid wiil sii kord!“ Kaitseliitlane, kes wihane on et teda niisuguse külmaga sisse ei lasta, ähwardab: „Mis sa seal krabised, kui sisse tuleme, küll teeme teid kõiki

wagaks. Lapsed nutawad ja karjuwad. Neil kõigil on hirm et ära tapetakse.

Alles kella 6 ajal hommikul, kui nägime et kõik meie maja on ümberpiiratud, lasime nad sisse.

Terwe läbiotsimise aeg seisime käed püsti.

Nad torkisid kõik asjad püssitikkudega läbi. Ka parsile ronisid nad. Seal, püssitikkudega õlgi torkides, riiwas üks agar otsija poisikese õla — see tegi häält. Nii leiti mõlemad poisikesed ülesse. juba röömustasid kaitseliitlased, et nad otsita wad mehed on kätte saanud, kuid suur oli nende pettumus kui poisikesed walge ette toodi... Kirudes ja wandudes puhastasid nad oma riideid — parsil said nad mustaks kui korstnapühkijad.

Kuigi nad praegugi weel nii agaralt läbiotsimist toimetawad, ei suuda nad siiski kõiki üles leida.

Ossip

1920. aasta Eestis

Oli just „Riigikogu“ walimisteelne aeg. Tegin sel ajal tööd Tallinna sadamas, kus kaunike hulk mees- ja naistöölisi töötas.

Ühel laupäewal pidasime sm Sommerlingi juhatusel, kes siis sadamatöölise ühisuse raamatupidaja oli, wäikese nõupidamise, kus ostustasime walimistele üheskoos minna. Mõeldud — tehtud ja kella 2 paiku liikuski meie rongikäik mööda Sadama, Pikka ja Wiru tänawaid Töolistemaja poole, Suure Karja tänawale nr 18. Saime Jaani tänawani. Kuid seal pani ratsapolitsei meil tee kinni ja kästi meid laiali minna. Sommerling seletas, et meie läheme riigikogu walimistele ja et seadus seda ei ütle et sinna üksaawal peab minema.

Laialimineku käsust meie ei hoolinud ja püüdsime edasi liikuda. Tekkis rüselemine, kus Sommerlingil lipp käest ära kisti. Ruttasime wahele. Wõmm käratas mu peale, et mis sa kuradi pika tahad? Wastasin, et lippu kätte tahan. Sellepeale sain nuudiga üle turja, nii et see kaua aega pärast sinine oli. Sommerlingi pihta sihiti ka hoope, kuid

ta suutis kõrwalpõigata, kuna wõmm kamalutäie liiwa näkku sai.

Sealt läksime laiali ning kogusime warsti Töolistemajasse, kus suur rahwa-koosolek oli. Rääkisime, kuidas politisel meie kallal wägiwalda tarwitas. Sm Soans, kes kõnet pidas, näitas minu peale ja ütles, et siin on seltsiline, keda timuka nuut tabas, kuid peksuga nad meid juba ei hirmuta.

Koosolek siiski kaua kesta el saanud, sest politsei tuli ja ajas ta laiali. Jagašime koosolejatele laialimnnes „Rõhute Häält“ suurel hulgal. Üks 60-a. seltsiline oli terwe paki lehti kaenlasse wõtnud, et teistele ka koju wiia, kuid politsei pidas ta kinni ja tahtis teda aresteerida. Meie, nooremad, astusime wahele ja ei lasknud. Mul oli käes kohwipudel, millega tööl käisin. Torkasin selle wõmmile nina alla ja karjusin, et kui sa wanainimest lahti ei lase, siis see sinu pealael tantsib. Mundri-meis otsis taskust nagu „tukki“, kuid pani siis hädawile pirisema ja kohe ilmus talle abilisi igast kandist. Wõeti mitmed seltsimehed kinni. Mina häigasin segaduse ajal oma kohwipudeli ühele politseinikule wasta wahtimist, kes werise kriimustuse sai. Siis jooksin ratsapolitseinikkude tagaajamise eest turupatkade wahele, kust ma Suure-Tartu maanteele sibasin, sealt aga kiireste koju.

Anette N—a

Mälestused kodusõjast Siberis

1918. a. kewadel wõitlesid punawälased Tsheho-Slowakkide wasta Siberis. Wõimule peasesid es-erid. Esiteks ei puudutatud kedagi ja lasti kõiki oma kohtadele tagasi tulla. Kuid siis hakati tööle: pandi toime õõsiseid läbiotsimisi ja aresteerimisi. Nuuti anti iga wäiksema süü eest. Ansherski sõekaewanduses, Tomski kubermangus, kus ma elasin, nägin ma ise kui üks talumees sai turul ohwitserilt 25 hoopu sellepärast et ta kaup ei olnud ohwitserile meelejärele ja et talumees julges seal juures ennast iseseiswalt ülewal pidada...

Peale masselisi kinniwõtmisi korraldasid töölised 10 juunil 1918. a. mi-

tingu, kus nad nõudsid seltsimeeste wabastamist, kes ilmasüüta kinni istuwad. Tshehhid piirasid sel ajal miitingu ümber ja hakkasid tuld andma.

Sõjariistadeta töölised olid sunnitud kuuli rahe all põgenema. Põgenejaid wangistati. Ka minu mees O. Kertmann wõeti kinni ja saadeti Tomski wangimajasse.

Ma jäin aastase lapsega üksi. Et mu mees enamlane oli, siis ei jäetud ka mind rahule. Läbiotsimised õõseti olid harilikud nähtused. Mul tuli kõik häwitada, mis „kahtlane“ wõis olla, isegi paberi lehed, kus rewolutsioonilised laulud kirjutatud. Mind kiusati, mu käest nõuti kommunistide wäljaandmist. Lõpuks toodi mulle walitsuse poolt käsk — kolme päewa jooksul korterist lahkuda.

Meie, naistöölised, kelle mehed kinni olid ja kes me kroonu korterites elasime, tegime koosoleku. Seal tegime otsuseks — mitte enne korterist lahkuda kui meie mehed wabastatakse, ehk nende kohus mööda on.

Kolm korda toodi meile käsk korteritest lahkuda, kuid ükski ei liikunud paigast. Wiimaks tuli karistusesalga ülem ise 4 soldatiga ja käskis kraami korterist wälja pilduda. Wastahakkamise eest ähwardas ta maha lasta. Ma ei kartnud ta ähwardusi, seisin laps kätel uksele ja ei lasknud neid sisse. Waatamata ta kärkimise ja rewolwriga ähwardamise peale ei liikunud ma paigast. Siis läks ta ära ja ei tulnud enam tagasi.

Kui minu mees kahe kuu pärast wabastati, anti käsk kolme päewa pärast sealt piirkonnst kaduda.

Meie asusime Tomski.

Sel ajal panid Koltshaki banded hirmsaid rüüstamisi ja röõwtõõsid toime. Terwed perekonnad tapeti ära ja majad pandi põlema.

Sm Suuder, kes Tomskis sel ajal põranda all töötas saatis sm J. Otsa Eesti küladesse tööle. Sm Ots organiseeris talumehi ja nad hakkasid Koltshaki bandedele wasta. Sm Ots tegi palju tööd ja oli rahawõitleja, kuid Medodatski külas sattus ta walgekaartlaste kätte, kes teda surnuks peksid ja surnukeha tänawale wiskasid. Ükski ei tohtinud tema surnukeha koristada. Sm

Suuder sõitis Irkutski ja seal kukkus ta wangi, kus ta soojatõppe suri.

1919. a. talwel ei olnud Koltshakil just rahulikud päewad — sisemised ülesastumised, punaste pealetungimine, — see kõik tegi elu ärewaks. Wangidega käidi halvasti ümber.

Mul tuli kange külmaga seltsimeesetele süüa wiia, et nad nälga ei sureks. Wangimajasse sissepääsemist sai 4—5 tundi oodata. Sel ajal olid Siberis enneolemata külmad ilmad. Ma külmetasin oma jalad ja jäin põdema, millest ma enam eluajalgi lahti ei saa.

1920. a. algusel kui Koltshaki wäed hakkasid taganema, möllas Siberis soetõbi, mis palju inimesi surmas. Surnuaedadel olid inimeste wirnad — neid ei jõudnud keegi maha matta. Hobuste surnukehad wedelesid uulitsatel, neid ei koristanud keegi...

Tjumeni wäerinnal olid walged mitu lodja täit meie seltsimehi wangi wõtnud. Nad jäeti haigena sinna nälgima. Nad surid ilma abita oma mustusesse... See oli niiwõrd metsik, et isegi Inglise punanerist protesti awaldas.

Kui weebruari kuul 1920. a. Koltshak taganes, leiti wangimaja tagant kraawist 24 wangi surnukeha, kes sinna pool-elawalt olid maetud.

Kohutaw oli pilt, kus üks öde oma wenda otsis. Ta ajas iga surnukeha pealt mulda ära ja siis leidis ta oma wenna...

Kõik need Koltshakist piinatud seltsimehed said üles kaewatud ja punastesse puusärkidesse pandud.

Nende matustest wõtsid peaaegu kõik Tomski linna elanikud osa.

Pärgadega ehitatud puusärkides, punaste lippude, rewolutsiooniliste laulude ja muusika saatel maeti nad Sobornaja platsile.

Tomski linna elanikud ei unusta kunagi neid aegu.

Koltshaki hirmutegudel oli suurem mõju masse peale, kui seda oleks suutnud teha kõige paremad agitatsioonilised kõned.

Koltshak ja es-erid kaotasid oma poolehoiu jäädawalt.

Ida Kertmann

Wõitlus uue elu-olu eest

Eesti lastemaja Leeningraadis

Imperialistline- ja kodusõda pärandasid noorele Nõukogude walitsusele hulk järelewaatuseta lapsi, kelle eest oli tarwis hoolt kanda, kellele oli tarwis wastaw kaswatus ja haridus anda. Selleks asutati laste kaswatusmajade tihe wõrk.

Leeningraadi haridusosakonna Eesti sektsioon asutas esimese Eesti tööliste lastemaja 1918. a. juulikuul Koloshitsa mõisas, Moloskowitsa jaama juures, Leeningr. kub.

Lastemaja sai riigi pooit täielise warustuse.

Sinna wõeti kõiki tööliste lapsi, eestkätt punawäelaste, poliitemigrantide ja sõjas kannatada saanud perekondade lapsi.

Kooliskäijad lapsed toodi sügisel Leeningraadi õppust jätkama.

Raskused olid suured — toidu puudus, külm, korterid korraldamata ja meie riik waenlastest ümber piiratud.

Wäiksemad lapsed, kes kooliealised weel ei olnud, jäid maale.

1919. a. kewadel, kui Judeenitsh Narwa poolt Leeningraadi peale tungis, langes Moloskowitsas olew Eesti lastemaja walgete kätte. Walged konfiskeerisid kõik toidukraami ja muu waranduse. Lapsed wiidi Kingisseppa. Nendega käidi seal karmilt ümber, sest et palju oli seal punawäelaste lapsi.

Kui punawäelased wabastasid Kingisseppa walgete wõimu alt, toodi mustad, sügelis-haiged lapsed räbalates riietes Leeningraadi. Leeningraadis asetati suuremad lapsed Fontanka peale ja eelkooli rühm Morskaja peale. Laste arw oli siis umbes 100 ümber.

Selleaegsed kaswatajad Eesti lastemajas ei wastanud aga meie Nõukogude riigi nõuetele. Oli ka niisugusi kaswatajaid, kelle südamed tuksusid kokkukõlas „armsa isamaaga“, kuhu nad ennast ka 1920. a. opteerisid.

Mingisugusest wiljarikkast kaswatusetööst töörahwa seisukohalt ei wõinud siis juttugi olla.

1922. aastal, kui lastemaja wiiakse Wassilisaarele E. T. Ü. juure, hakkab kaswatusline külg paranema.

Eesti Pedagoogika Instituut annab uuele ajale wastawamaid kaswatajaid lastemajale ja paremaid õpejõudusi Leenini nimelise töökoolile. Ka majandusline seisukord paraneb. Kommunistlik Ülikool ja Sõjakool on lastemaja hoolekandjad (chef) ja annawad ainelist ja moraalilist toetust.

1923. a. luuakse L. K. N. Ü. kollektiiv. Kollektiivis on palju aktiivseid töölisi. Töö ja wiljakuse poolest loetakse teda üheks esimestest Wassilisaare raionis.

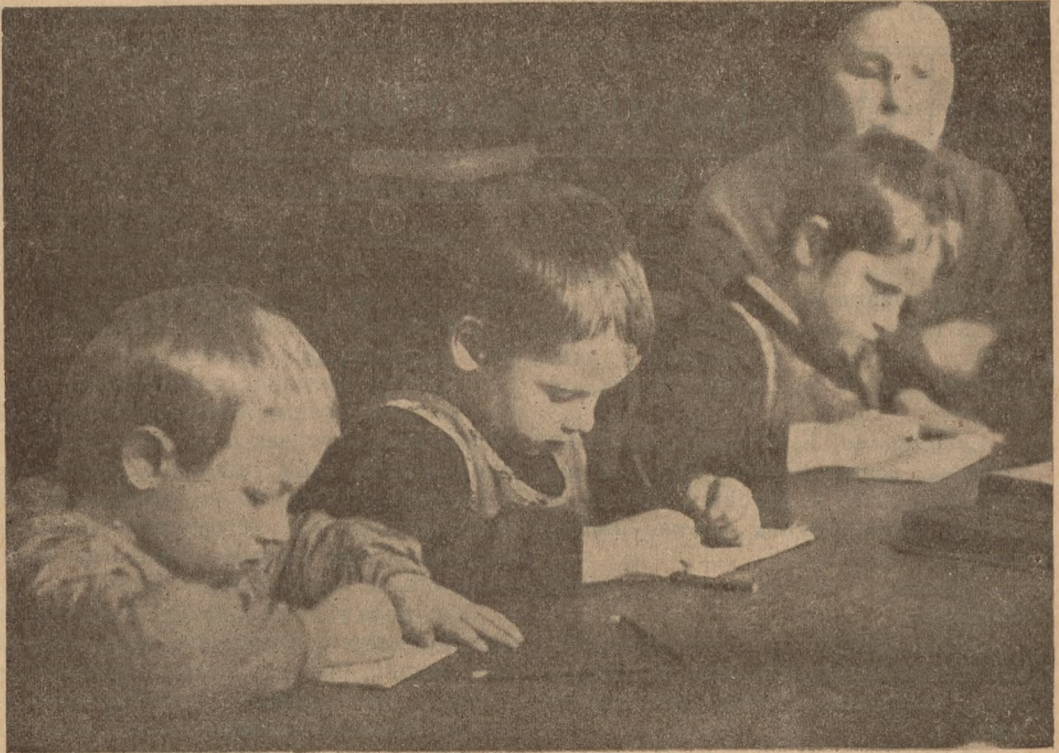
1924. a. asutatakse pioneeride rühm, kes oma trummi pörinaga ja elawa lauluga toob uue elu lastemajasse. Laste isetegewus ja tööwõim kaswab: lapsed wõtawad elawalt osa kaswatajate, õpetajate ja juhatuse koosolekustest. Kaswataja ja kaswandiku wahekord saab seltsimehelikkuse kuju.

Nõukogude riigi majanduslise tugevumisega näeme ka lastemaja warustuses paremust. Näiteks 1925. aastal saadi iga lapse peale 8 rbl 60 kop. kuus söögiraha, 1926. a. — 10 rbl ja 1927. a. — 11 rbl.

Praegusel ajal wõetakse lastemajasse peaasjalikult ilma wanemateta tööliste ja talurahwa lapsi 8 a. kuni 16 a.

Kui laps 16-aastaseks saab ja ta I astme töökooli on lõpetanud, läheb ta wabrikukooli. Kui ta aga sinna keele ehk koha puudusel ei saa, siis saadab teda tööbörse tööle. Ükski laps ei lähe wälja, ilma et wastutaw asutus ei teaks tema edaspidisest saatusest.

J. Aren

Joonistamise-tund lastemajas

Ilmus trükist:

A. Bassurmanski ja A. Tank

Ilmus trükist:

Naistöoline Oktoobri barrikaadidel

50 lehekülge. Hind 35 kop.

„Külwaja“ kirjastus, Fontanka 53

„Oktoobri wokk“

Minu ees on mitu talunaiste kirja mitmest kubermangust.

Tsherniigowi kubermangust kirjutatakse järgmist:

„Praegusel ajal ajalehti lugedes, rõõmustame väga et meil kultuura-elu järjesti tõuseb, iseäranis, rõõmustaw on, et igalpool juba kõiksugu masinaid sisse seatakse mis inimeste tööd kergendawad. Kuid millal tuleb siis meile see õnnelik aeg, mis ka meie tööd kergendaks! Kui teie teaksite, kui raske elu on naisterahwastel, iseäranis talunaistel. Meie töötame suwe läbi palehigi sees, kannatades palawust ja wihma, tehes kõike rasket tööd, lootes, et talwel ehk saab puhata, kuid talwel on asi weel hullem. Talwel ei ole meil mitte ühte waba minutidki, ei päewal ega ööl. Meie ketrame linu ja kanepid oma igawatel wokkidel. Meil ei ole mitte niipalju aega, et saaksime korrakski wärskesse õhku minna. Teie ehk ütlete: „ja kes teid siis sunnib seda tegema?“ Meie wastame teile ühel hääl: „elu sunnib meid“. Riide kaup on meil liiga kallis osta ja kui meie ise ei ketra, siis oleme kõik, meie mehed ja lapsed, alasti. Ärge wastake meile selle peale waikimisega nagu seda Konotopi ajalehe „Seljanski Wisti“ toimetus tegi, waid saatke mõne sõnagi, andke nõu, kuidas tuleks meil külas ühisus luua ehk muud, — ühe sõnaga, palume — aidake meid orja ikkest wabaneda, et ka meil, naisterahwastel oleks talwel aega lugemise-tuppa minna ehk kodus mingisugust kirjandust lugeda, mis meid huwitab ja mis kasulik oleks, kust meie wõiksime pappide, jumalate ja kõige nende hirmutiste üle teadmisi saada millega meid kollitatakse. Weel kord palume, aidake meid selles.“

Tuula kubermangu talunaised kirjutawad: „Meil puudub ainult üks, see on

— ketramise - kudumise masin. Selles asjas pööramegi palwega teie poole:

1) Andke meile seletust sarnaste masinate kohta. Meie kuulsime et mõned talunaisterahwad on omale juba iseketraja ja kangasteljed tellinud. See uudis meelitas meid kõiki, meie naiskooliõpetaja juhatusel, artelli ühinema, milles juba 40 inimest on (kuulda on, et ka naabri külade naisterahwad meiega tahawad ühineda), et ka endile sarnaseid masinaid tellida.

2) Teadustage ka sellest, kas meie ise oskame nendega töötada, ehk tuleb selleks mõni naisterahwas ennem kursustele õppima saata?

3) Kui kallid sarnased masinad on ja kui kaua antakse maksu pikendust?

4) On meil võimalik iseseiswalt, ilma krediit-ühisuseta ja kooperatiiwita sarnaseid masinaid osta?

5) Kas saab ruttu kätte wõi tuleb kaua oodata?

Smolenski kubermangu, Jartsewi maakonna, Tshishewi walla naisorganisaator kirjutab:

„Pimedates suitsuonnides tuleb talunaistega juttu westa. On kawatus olemas asutada talunaiste artell, et oleks võimalik kangastelgi muretseda. Talunaised rõõmustasiwad endid selle üle väga, kuid see rõõm oli lühikene, sest kui jutt tuli maksust — siis läks küsimus terawaks. Talunaisel ei ole raha. Tal ei leidu 20 kopikatki, mille eest saaks oma ajakirja tellida. Meie wald on waene. Suuremal jaol talupoegadel on 5—6 rubla põllumajanduse maksu raske ära maksta. Ühiskondlised organisatsioonid on ka jõuetud, hädawaevalt saime mõnikümmend rubla laste sõime jaoks kokku. Samuti nõrk on ka meie hoolekandja (chef), kuid teljed on siiski tarwilikud asjad ja neid tuleb ära

osta, kas wõi pikema aja järelmaksuga, kuni meie aineline külg paraneb."

Sarnaseid kirju leidub wist iga lehe toimetuses, naisosakonnas, hulkade wiisi.

Kõik nad räägiwad sellest, et talunaisterahwaste seas küsimus, kuidas oma tööd paremine korraldada, kuidas neist ära iganenud, peaaegu alg-aja töötamise wiisidest lahti rabeleda, mis wõimaldaks neile ühinemist kõige riigi kultuura arenemise käiguga.

Weel tänapäewani ei saa tütarlapsed wokkide pärast kooli minna (näiteks Brjanski kubermangus) kuna Wjatka kubermangus tütarlapsed wokkidega koolis käiwad. Wana alg-aja wokk on praeguse küla kultuurilise elu arenemise teel risti tõkkeks ees.

Kapitalistline kord pani selle peale wähe rõhku, kas talunaisterahwas sai kooli minna ehk ei saanud.

Selle tõttu ei jõudnud tekstiiltööstus weel niikaugele et oleks naisterahwaste kodust käsitööd kergendada suutnud.

Naisteosakonna küsimuse peale watas Üleliiduline tekstiil sündikaat järgmiselt: Nagu meie järelepärimistest selgus ei ole meil weel kohaseid mehhaanilisi kangastelgi, mis koduse käsitöö tingimisi suudaks parandada.

Kõige selle tõttu korraldati era nõupidamine, millest osa wõtsid: Ü.K.(e)P. keskkomitee naisosakond (ss. Kalõgina ja Mastjukowa) poliitharidustöö peawalitsus (sl. Krupskaja) komm. noorte ühing (sm. Rudnew) politehnikumi muuseum (ins. Sheinina) põllumajandusline kooperatsioon (sl. Katasshowa) tööstus kooper. (sl. Koswintsewa ja ins. Bromlei) küla elektrifitseerimise ühisus (sl. Iesina) kõrgem majanduse nõukogu (sm. Schapiro ja insener Eppelbaum).

Komisjon tuli otsusele et tarwis on 2 wõistlust (konkurssi) wälja kuulutada: 1) Uus wokk kokku seada, ehk praegustest mõni ajanõuete järele ümber teha, ühe ketraja jaoks, 2) ülesleida mitmewärtnaline käsitöö wokk kollektiivse töötamise tarwis.

Sl. Sheinina kirjutab selle kohta järgmist:

Silmas pidades kiiret rahwa arenemise käiku, kus ka kõige kaugemate rahwaste hulgas töö koopereerimise küsi-

mus juba õige laialt maad on wõtnud, annab wõistlus näpunäiteid peale ülemal ette toodud ühe-ehk kahewärtnaliste wokkide weel uue tüübilist mitmewärtnalist wokki walmistada, mida ainult kollektiivsel tarwitada wõib. Sarnase woki juures teeksiwad korraka mitu inimest tööd, ja igal ketr ajal peaks üle kolme wärtna korraka töötamas olema, mille tõttu töö wiljakam oleks kui üksikul ketr ajal, olgugi et sel ka uuema aja wokk on. Sarnase woki tähtsus ei seisaks mitte ainult selles, et ta tööd kiirendaks, waid ta õpetaks ka talunaisterahwaid ühiselt töötama. Tasase wärtnate sumina saatel on wõimalik ka kultuurhariduslist ja ühiskondlist tööd teha, mille järele talunaistel nii suur huwitus on ja millest just nende üleliigne töö neid eemal hoiab. Kollektiivsete wokkidega wõib waheldades töötada, ehk jälle selle järele, kuidas ketr ajate aeg lubab.

Wõistlusel on ettenähtud tingimised, et woki ehitus ja korraspidamine peab wõimalikult lihtne olema, millega töeste külas töötada wõiks, kus selleks wilunud töölisel puuduwad.

Rewolutsiooni 10-daks aastapäewaks peab neile tuhandatele talunaisterahwastele, kes kodus ketr awad, uus wokk antama.

Kõik asutused, samuti ka üksikud isikud kes asjast huwitatud on ja kes talunaiste wabanemisele kaasa tunnewad, peawad wõistlustest osa wõtma ja ka teisi kaasa tõmbama.

Ei ole sugugi öeldud et see, kes uut wokki hakkab walmistama ehk seda endist uuema nõuete järele ümber tegema, tingimata insener, tehnik ehk mõni muu sarnane peaks olema. Meie teame et palju leidusi on tehtud just ainult oskustöölise poolt, kes sagedasti ilma mingisuguse hariduseta ja isegi wähesel kirjaoskamisega on.

Hiilgaw mõte, mis wõib olla tehnikaliselt küllalt selgesti wälja pole öeldud, millel siiski wäga suur tähtsus on ja mida pärastpoole üksikasjaliselt läbi wõib töötada.

Praegusel ajal on komisjon kokku seatud wilunud eriteadlastest tehnika ja

kudumisetöö alal, kes wõitluse tingimised wälja töötab.

Wokkide projektid (plaanid) tulewad komisjoni saata mitte hiljem kui esimeseks nowembriks, selleks, et komisjon

suudaks neid läbi waadata, sündsate projektide (plaanide) auhinnad ära määrata ja oktoobripühadeks otsused wälja kuulutada.

N. Krupskaja äärele
E. Karo-Pöögelmann

Lastele

Kõnetoolilt

Mu feltfilised mäilised, noorukesed!
Ju wististe teil kõigil teada see, miks täna lipud werewärwilised on lehwimas ja kihab uulits, tee.

Oktoober, Suur Oktoober — tähtis meile see päew. Ta räägib suurtest sündmustest. Sest tahaks mõnda ütelda ma teile, et aru saaks te päewa tähtsusest.

Ei ole möödud seft weel aastaid palju — üks kümme-kond wast alles täis, — kui walitses meil rõhumine walju, kui kapitali piits me järel käis.

Siis juhtisid me elu wabrikandid, pankiirid, mõisnikud — kõik, kellel wõim, meid kurnasid (need elaw-hirmutondid!) Kuid taksus oli kirumine, sõim.

Mii oli aastad tuhanded ju kestnud, seft oli kannatawaid, rumalaid: nad isandate wasta kätt ei tõstnud, ja ustusid kõik neid, kui jumalaid.

Kuid elu õpetas. Meil kaswas miha. See hõõgus leegits, suureks tuleks sai. Ja siis . . . kees tormina me wõitlusihha, kõik tõkked pühkis . . . Waba pind jäi lai.

Oktoobris, kümne aasta eest see oli, — ei lõppend wõitlus sellega siis weel, waid kaua wõidelda meil tuli, et poleks takistusi elu teel.

Meil praegu on küll rahulikud ajad. Meil käimas hoolas ülesehitus. Kuid mujalt kostwad sõjafarwe kajak, — wõib peagi möllata meil häwitus.

Siin täna mälestades meie wõitu, mul oleks ühte teile soowida: et kommunismi tule loitu ei lasjeks tulewitus kustuda.

Waf' elagu me noored: pioneerid, oktoobrilapsed — tulewiku jõud! Et kaswaks nendest tublid kommunaarid; küll wana ilma koristab siis haud.

Wire

Kui ma suureks saan . . .

Linna aias liiwateel marsiwad edasitagasi kolm last. Wanem nendest Leo on 7-aastane, teised, Ilmar ja Linda on wähe nooremad. Nad on otustand õppida marsfima, et ülehommega Suurel Oktoobripühahal minna ühes teistega, oktoobrilastega ja pioneeridega rongikäigule.

Leo mõistab juba hästi marsfida, ja tal on nüüd tihti pahameel, kui Ilmar ehk Linda käigu peal pahema jala asemel paremaga astub ehk reast

maha jääb. Siiski on ta wäga kannatlik ja õpetab wäsimata oma feltfilisi, seft eesmärk on ju wäga tähtis ja kõigest paar päewa on weel pühadeni.

— Üks, kaks, wafak . . . üks, kaks, wafak, raiub järjult Leo ja sammub ise asjatundja näoga rea otsal.

Ükki peatab ta ja käseb ka teisi seisma jääda.

— Puhkame natuke, lamandab ta.

Siis pöörab pahema jala kannal peal ringi ja küsib:

— Kas teie teate ka, mis pühad nüüd tulewad ja mispärašt me neid päivi pühitseme?

— Tean küll, — wastab Linda, ilma et küsimuse üle oleks mõtelnud, — Oktoobripühad tulewad. Isa rääkis, et nüüd tulewad Oktoobripühad. Lubas weel mulle ja väikele Emmale pühiks uued kingad osta.

— Oktoobripühad küll, — seletab Leo, — aga ja ei tea, mispärašt Oktoobripühi peetakse.

Kõik waikivad.

— Aga kas sina tead? küsib korraga Ilmar.

— Tean. Lasteaias räägiti ja isa rääkis ka. Kuulake, ma ütlen teile. Enne walitjesid meil buršhuid, rikkad, kellel olid kõik wabrikud, majad, poed, kõik, kõik. Nemad ise tööd ei teinud, aga wõtsid kõik omale, mis meie isad ja emad wabrikus tegid. Meie isadel

ja emadel oli siis paha elada. Aga, waat, ükskord töölised ja sõjawägi rääkisid kokku ja püsisdega, suurteki- dega ajasid buršhuid ära. Nüüd nad tahawad küll tagasi tulla ja jälle meie wabrikud ära wõtta, aga meie punawäelased ei lasa. Sellepärašt meie peamegi nüüd wõidupüha. Rohkem ma ei tea.

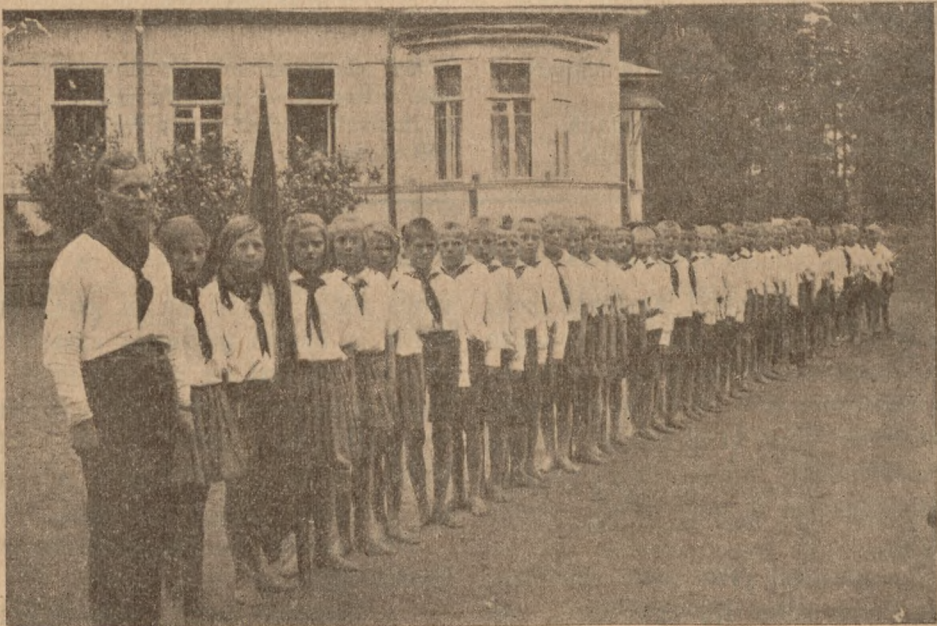
Ühe filmapilgu waikisid lapsed.

— Kui ma suureks saan, siis ostan omale püssi ja õpin hästi lastma, — otjustas Ilmar. — Kui meil kõigil püssid on, ega siis buršhuid enam ei julge meie kallale tulla.

— Mina ka ostan püssi, mina ka, — kordasid Leo ja Linda, — katsugu siis buršhuid tulla...

Wähe aja pärašt jammusid kõik kolm feltsilist koju poole, ja kui nad uulitsa nurgal lahkusid, lubasid kõik homme uuesti marsšima tulla.

Wire

Cesti lastemaja pioneeride rühm

Ühiskondlise töö põllul

Leeningraadi kubermangu naistöolistete ja talunaisterahwaste nõukogu liikmete konverents

Septembrikuu algul peeti Leeningraadis kubermangu naistöolistete ja talunaisterahwaste nõukogude liikmete konverentsi. Konverents tegi ülewaate tööst, mis 10-aastase nõukogudewalitsuse wäljel naisterahwaste seas tehtud ja missugused tagajärjed sel alal on. Selgus, et tööd on palju tehtud ja ka tagajärjed on suured. Toome siin ainult paar wõrdlewat arwu.

Kui meil 1920. aastal oli linnas ja maal kokku 3000 naisdelegaati, siis loeme neid 1927. aastal ligi 22000. Kommunistlikes parteis oli 1918 a. 9% naisterahwaid, 1927. a. 20%. Paari wiimase aasta jooksul on meil juba 3 naisterahwast wabriku direktoriks ja 5 abiks. Need paar wõrdlewat arwu näitawat selget pilti, määrase suure sammu naisterahwad 10-ne aasta jooksul arenemises edasi on astunud.

Sl. Schitkina (Leeningr. obl. naisos. juhataja) tähendas omas lõpusõnas, et ka konverentsi tööst on naisterahwad wäga aktiivselt osa wõtnud.

Kümne aasta eest, kui meid üles kutsuti sotsialistilisele ülesehitamise tööle, olime weel täitsa rumalad ja arenematud, nüüd aga wõime ütelda, et meie suureks oleme kaswanud, meie oleme õppinud ja oskame juba hakata oma sotsialistlik majapidamist sisse seadma. Meie nägime tegelikus elus, et nõukogudewalitsuse ja kommunistliku partei juhatusel sellest sügawast pimedusest wälja saime ja kõik wiletsused wõitsime. Jääme ka tulewikus sm. Leenini nõuannete ja juhtnõõride juure kindlaks, siis on ka meie edaspidised wõidud kindlustatud.

Ella

Naistöõ haridusmajas

Et eestlane-naistöoline meie kultuura tasapinna tõusuga sammu tahab pidada, et ta poliitilistest päewasündmustest arusaamises meestest maha ei taha jääda, näitawad meile haridusmajas töötawad naisringid. Neid on praegu kaks, sanitaar- ja poliitikaring, kus juba 40 osawõtjat, ja lähemal ajal algab tööd ka käsitööring.

Eriti tähtis on praegusel ajal seltsiliste osawõtt sanitaarringi tööst, sest et sel meie riigi kaitse mõttes suur tähtsus on. Loomulik et meie töötawad naised käed rüppes ei tohi hoida kui ka kodanlised naised sõja ettewalmistusi teewad. Nii on näiteks Eestis fasshistlikes organisatsioonides mitutuhat naist. Meie jõud peab sellele wasta korraldatama.

Et haridusmaja sanitaarringi tööst kõik seltsilised-eestlased osawõtta saaks, on ka juhataja (arst) eestlane, kes meid teoreetiliselt ette walmistab, seda praktilise tööga sidudes, nagu õppereisid haigemajadesse jne.

Oktoobrirewolutsiooni 10-dal aastapäewal on aeg kõigil seltsilistel riigikaitse ettewalmistamisele ja enesearendamisele asuda. Kõik käed külge! Agaramad tõmmake ka neid seltsilisi kaasa, kes seni meie tööst pole suutnud osa wõtta.

Iriina

Ka meil hakkab töö edenema

P.-Wiiburi poole Eesti tööliste klubi naisringi esimene organisatsiooniline koosolek oli 11. oktoobril. Seltsilisi, nii naistöolisi kui koduseid perenaisi oli umbes 15 inim. kokku tulnud. Kuid üldine huwi naiseltsiliste keskel lubab oletada, et see arw tuntawalt tõuseb, et iseäranis kodune perenaine, kel wõimalust pole wabrikute ühiskondlise töö wormidest osa wõtta, klubi naisringi tööle koondub.

Waliti naisringi büroo: ss. Jürgenson, Lipsberg ja Landow. Juba esimene koosolek tegi põlewamate päewaküsimustega tegemist: otsustati sanitaarringi töö alata. Oldi arwamisel, et tulusam on sanitaarringi tööd laskeringiga koos korraldada, kus end mitmekesisemalt riigikaitse küsimustes saab täiendada.

Juhataja leidmisel hakkab ka käsitööring töötama. Poliitõppus sai niisama aluse.

Need on esimesed sammud meie klubi naistöös. Tegewuseala on aga suur ja nõuab meilt kõigilt jõupingutust. Kuid seda jõudu, hulgalist osawõttu peame leidma iseäranis selle ringi töös, mis meie riigikaitsele kaasa aitab. Olgu see ka meie klubis üks päewaülesannetest töölisterewolutsiooni 10-mal aastapäewal.

Anna

Üksiku numbri hind 15 kopikat
 Tellimise hind 4 nri eest 40 kop.

Leeningraadi kubermangu nais tööliste ja talunaiserahvaste nõukogude liikmete kongress
 (Peale kongressi lõppu illesõudetud)